

บทที่ 10

ปัญหาการเมืองระหว่างประเทศและสังคมโลกครั้งที่ 1

นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1871 เป็นต้นมาเยอรมันได้ก้าวมาเป็นศูนย์กลางทางการเมืองของยุโรปเพริ่งผลจากสังคมฝรั่งเศสกับปรัสเซีย (FRANCO-PRUSSIAN WAR) และการดำเนินงานทางการทุกด้านของบิスマาร์ค สิ่งที่บิスマาร์คหวังเหгр์ว่าจะมาทำลายความยิ่งใหญ่ของอาณาจักรเยอรมันได้แก่

1. การที่ฝรั่งเศสสามารถแสวงหาพันธมิตรเพื่อมาแก้แค้นต่อเยอรมัน และการเป็นพันธมิตรกันระหว่างฝรั่งเศสกับปรัสเซีย เพราะจะทำให้เยอรมันต้องเผชิญกับศัตรูถึง 2 ด้าน ดังนั้น นโยบายที่สำคัญของบิسمาร์คคือการทำให้ฝรั่งเศสอยู่ปางโศกเดียว และพยายามที่จะไม่ให้ฝรั่งเศสกับรัสเซียสามารถ合流เป็นพันธมิตรกันได้

2. การที่เยอรมันจะต้องเป็นศัตรูกับอังกฤษทั้งนี้ เพราะอังกฤษเป็นประเทศที่มีความยิ่งใหญ่ทางทะเลและมีผลประโยชน์ของอังกฤษอยู่ในอาณานิคมภาคเหนือทะเล ส่วนบิสมาร์คยังไม่มีนโยบายมุ่งแสวงหาอาณานิคม ดังนั้น เยอรมันควรหลีกเลี่ยงการเป็นศัตรูกับอังกฤษ'

สนธิสัญญาสันนิบาตสามจักรพรรดิครั้งที่ 1 ค.ศ. 1873-1878

บิสมาร์คมีนโยบายรักษาสันติภาพให้คงอยู่ตลอดไปซึ่งบิสมาร์คคิดว่าสิ่งที่จะมาทำลายสันติภาพของยุโรปคงมาจากภาคตะวันออก โดยเฉพาะจากออสเตรีย-อังกฤษ และรัสเซีย ทั้งนี้ เพราะทั้งสองอาณาจักรประกอบไปด้วยกลุ่มนหุ้นหม้ายเชื้อชาติที่มาอาศัยอยู่รวมกัน และออสเตรีย-อังกฤษกับรัสเซียยังมีความขัดแย้งในการเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ในคาบสมุทรบล็อกปานซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรธุรกิจที่กำลังอ่อนแอ ความ

¹อัชญา โภมสกากุญจน์และคณะ, อารยธรรมตะวันตก (กรุงเทพฯ : บริษัท ประชานน จำกัด, 2528), หน้า 435.

ข้อแย้งตั้งกล่าวอาจสั่งผลกระทบต่อความมั่นคงของจุลทรรศ์ ดังนั้นเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา ขึ้นระหว่าง 2 อาณาจักรบิスマาร์คจึงหาทางออกโดยการนำเอาหัวหงส์อย่างอาณาจักรมาร์เวนเป็น พันธมิตรกับเยอรมัน เพาะะการจัดตั้งระบบพันธมิตรของบิสมาร์คยังมีผลทำให้ฝรั่งเศสต้อง อยู่อย่างโถดเดียว

ในปี ค.ศ. 1873 บิสมาร์คได้จัดตั้งสนธิสัญญาสันนิบาตสามจักรพรรดิ (DREIKAIERBUND หรือ LEAGUE OF THE THREE EMPERORS) ขึ้นซึ่งเป็นการตั้ง เอกสูปกครองแนวอนุรักษ์นิยมสามพระองค์มาร่วมลงพระนามเป็นพันธมิตรกันซึ่งประกอบ ไปด้วย

1. จักรพรรดิวิลเลียมที่ 1 แห่งอาณาจักรเยอรมัน
2. จักรพรรดิฟรานซิส โจเซฟที่ 1 แห่งอาณาจักรออสเตรีย-อังกฤษ
3. จักรพรรดิชาร์อ์ล็อกชานเตอร์ที่ 2 แห่งอาณาจักรรัสเซีย

โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะชี้แจงไว้ว่า การปักครองในระบอบกษัตริย์ให้เกิดความ แข็งแกร่งเพื่อต้านการปฏิวัติจากกลุ่มหัวรุนแรง

นอกจากวัตถุประสงค์ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว บิสมาร์คยังมีวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้ รัสเซียและออสเตรีย-อังกฤษ ให้การสนับสนุนช่วยเหลือแก่เยอรมันในการณ์ที่เยอรมันต้องทำ สงครามกับฝรั่งเศสในครั้งต่อไป

ออสเตรียเคยมีความคิดคิดที่จะแก้แค้นปรัสเซียแต่ความคิดดังกล่าวหมดไปเมื่อ ปรัสเซียสามารถทำสังคมรชนาะฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1871 ดังนั้น แผนการของออสเตรียใน เวลาต่อมาคือการเสริมสร้างตัวพันธภาพอันตื้อกับเยอรมัน

ส่วนรัสเซียยังมีความร่วงเรียงต่อออสเตรีย-อังกฤษในการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นใน ความสมุทรน้ำข้าม และพระเจ้าชาร์อ์ล็อกชานเตอร์ที่ 2 ทรงไม่ต้องการเห็นจักรพรรดิ ฟรานซิส โจเซฟที่ 1 มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเยอรมันมากจนเกินไป ดังนั้น พระองค์จึง ทรงตัดสินพระทัยเข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับเยอรมัน

สาระสำคัญของสนธิสัญญาสันนิบาตสามจักรพรรดิพอสรุปได้ดังนี้คือ

1. รัสเซียและออสเตรีย-อังกฤษ คงอยู่ที่จะรักษาสถานภาพเดิม (STATUS-QUO) ทางการเมืองในความสมุทรน้ำข้าม
2. รัสเซียและเยอรมันนัดกองทัพที่จะให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วยกำลังทหาร จำนวน 200,000 คน ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถูกโจมตี

3. รัสเซียและอสเตรีย-ซึ่งการตัดสินใจจะปรึกษาซึ่งกันและกันเพื่อร่วมมือกันในการณ์ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถูกโญม²

ความหวั่นเกรงต่อการเกิดสังคมรัฐในปี ค.ศ. 1875

การที่ฝรั่งเศสสามารถจ่ายค่าปฏิกรรมสังคมแก่เยอรมนีได้ก่อนกำหนดในปี ค.ศ. 1873 ทำให้กองทหารเยอรมันที่เข้าไปยึดครองดินแดนบางส่วนของฝรั่งเศสต้องถอนตัวกลับเยอรมัน หลังจากนั้น ฝรั่งเศสก็เริ่มปรับปรุงกองทัพและเพิ่มกำลังทหารขึ้นอย่างรวดเร็ว ด้วยความสามารถในการพื้นตัวได้อย่างรวดเร็วของฝรั่งเศสซึ่งทำให้ในปี ค.ศ. 1875 หนังสือพิมพ์ THE BERLIN POST ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของบิสมาร์ค ได้เขียนบทวิจารณ์ถึงความเป็นไปได้ที่อาจจะเกิดสังคมรัฐขึ้นอีกครั้งระหว่างเยอรมันกับฝรั่งเศส บทวิจารณ์ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความหวั่นวิตกต่อรัสเซียและอังกฤษซึ่งกลัวว่าคุณอาณาจักรุ่นป่าจะเปลี่ยนแปลงไปจากสถานภาพเดิมที่เป็นอยู่ เพราะฝรั่งเศสจะต้องเป็นฝ่ายพ่ายแพ้อย่างแน่นอนซึ่งจะมีผลทำให้ฝรั่งเศสเกิดความอ่อนแองมากกว่าที่เป็นอยู่ ส่วนเยอรมันก็จะมีความแข็งแกร่งยิ่งขึ้น จากการแสดงท่าทีที่ไม่เห็นด้วยของพระเจ้าชาร์ลส์เล็กซานเดอร์ที่ 2 แห่งรัสเซียและพระราชนิวัตติเรียแห่งอังกฤษ จึงทำให้เยอรมันนิลคลความก้าวหน้าทางการเมืองที่มีต่อฝรั่งเศสลง เพราะเกรงว่าการกระทำดังกล่าวอาจจะไม่เป็นที่พอใจต่ออังกฤษและอาจมีผลทำให้รัสเซียและอังกฤษหันไปให้การสนับสนุนต่อฝรั่งเศส³

ผลกระทบของสังคมไรเมีย

การทำสนธิสัญญาสหศึกที่กรุงปารีส (CONGRESS OF PARIS) ในปี ค.ศ. 1856 เพื่อยุติสังคมไรเมีย มีผลทำให้หงส์แดงตากลายมาเป็นเบตপลอดทุกหารและเป็นเขตหน้าบ้านน้ำสากล ซึ่งเท่ากับเป็นการยุติการขยายตัวของกองทัพเรือรัสเซียในบริเวณทะเลค่าส่วนของค์สูลต่านแห่งครูเกอร์ที่ได้ทรงออกคำประกาตให้ประชาชนที่นับถือศาสนาคริสต์ียนและ

²Paul Bernstein and Robert W. Green, *History of Civilization : Since 1648* (Vol. II, New Jersey : Roman & Allanheld, 1976), PP.340-341.

³น้ำเงิน บุญเยี่ยม, บุรุปสมัยใหม่ ค.ศ. 1789-1941 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2523), หน้า 220.

พวากมุสตินในอาณาจักรครุกีมีสิทธิเท่าเทียมกันตามกฎหมาย จากคำประกาศดังกล่าวมีผลทำให้ประเทศมหาอำนาจในยุโรปยังคงยินยอมที่จะให้ประชาชนที่นับถือศาสนาคริสต์เป็นในอาณาจักรครุกีคงอยู่ภายใต้การปกครองขององค์สูตต่าน

การจัดตั้งฐานทัพเรือของรัสเซียในทะเลเดดฯ

เมื่อเกิดสงครามระหว่างฝรั่งเศสกับปรัสเซียในปี ค.ศ. 1870 รัสเซียได้อีกโอกาสยกเลิกข้อกำหนดที่กำหนดให้ทะเลเดดฯ เป็นเขตปลอดทหาร จึงทำให้อังกฤษและออสเตรีย-ฮังการีทำการประท้วง ในเวลาต่อมาบีスマาร์คจึงจัดการประชุมเพื่อยุติปัญหาดังกล่าวขึ้นในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1871 ที่กรุงคอนถอน ผลการประชุมมีมติให้ชาติต่างๆ ยอมรับในการจัดตั้งฐานทัพเรือของรัสเซียในบริเวณทะเลเดดฯ

ความรุนแรงในบอสเนียและเออร์เซโกวีนา

องค์สูตต่านแห่งครุกีไม่ได้ทรงปฏิบัติตามข้อสัญญาที่ได้ทำไว้ ณ กรุงปารีสในปี ค.ศ. 1856 เพราะพวากคริสต์เตียนในอาณาจักรครุกียังคงถูกกดขี่และถูกบังคับให้เดินทางไปยังรุนแรง ดังนั้น พวากคริสต์เตียนในดินแดนบอสเนียและเออร์เซโกวีนา (BOSNIA-HERZEGOVINA) จึงก่อการกบฏขึ้นในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1875 ในเวลาต่อมาการกบฏได้ถูกความเข้าไปในเขตบัลแกเรียซึ่งต้องการประกาศเอกราชแยกตัวออกจาก การปกครองของครุกี จึงทำให้เซอร์เบียและมอนเตเนโกร (MONTENEGRO) เข้าร่วมโดยการประกาศลงความกับครุกีเพื่อได้รับการสนับสนุนจากรัสเซีย ฝ่ายเยอรมัน ออสเตรีย-อังกฤษ และรัสเซีย เกรงว่าสังคมอาชญาตต้องออกไปอย่างกว้างขวางซึ่งเรียกว่า "ให้องค์สูตต่านยุติการปกครองอย่างกดขี่ต่อบวากคริสต์เตียน แต่ข้อเรียกว่า "ดังกล่าวกลับไม่ได้รับการเอาใจใส่" ทั้งนี้ เพราะองค์สูตต่านทรงคิดว่าครุกีจะได้รับการสนับสนุนจากอังกฤษ ครุกีจึงทำการปราบปรามการกบฏที่เกิดขึ้นอย่างรุนแรง

การประชุมยุติปัญหาที่กรุงอิสตันบูล

เมื่อเซอร์เบียและมอนเตเนโกรเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ไปต่อประเทศบอสเนีย ได้เกิดเหตุการณ์การฆ่าหมู่ชาวบัลแกเรีย (BULGARIAN MASSACRES) รัสเซียจึงเข้าแทรกแซงเมื่อรู้ว่ามติมหาชนในยุโรปไม่พอใจต่อการกระทำของครุกี รัสเซียได้มั่งคับไม่ให้ครุกีเข้ามีตอกฎหมายเบดเกรดซึ่งเป็นเมืองหลวงของเซอร์เบีย และบังคับให้ครุกียุติสังหารไม่โดยการทำสัญญาพักรบ หลัง

จากนั้น รัสเซียจึงจัดการประชุมบุตีปัญหาที่เกิดขึ้นที่กรุงอิสตันบูล⁴ (ISTANBUL) ซึ่งเป็นเมืองหลวงของตุรกีในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1876 สุลต่านอับดุล ฮา米ดที่ 2 (ABDUL HAMID II ค.ศ. 1876-1918) สุลต่านอยู่ในเมืองที่ทรงต้องการยุติปัญหาที่เกิดขึ้นเพราะทวงทราบว่ารัสเซียมีแผนการที่จะประกาศสงครามกับตุรกี ในขณะเดียวกันพระองค์ก็ได้ทำการปฏิรูปการปกครองในตุรกีโดยทรงประกาศใช้รัฐธรรมนูญเสรีนิยมและทรงยินยอมให้ตุรกีมีการปกครองในระบบอิสระสถาปัตย์เป็นการบุติกการปกครองในระบบอิสระ เนื่องจากมีผลทำให้ประเทศมหาอำนาจในยุโรปไม่สามารถยกมาเป็นข้ออ้างในการเรียกร้องที่จะเข้ามายึดครองดินแดนของตุรกี การประชุมที่กรุงอิสตันบูลจึงจบลงโดยไม่มีประเทศมหาอำนาจใดได้รับผลประโยชน์จากตุรกี

การแบ่งเขตอิทธิพลในดินแดนบอลข่านระหว่างรัสเซียกับออสเตรีย-อังกฤษ

ในระหว่างเดือนมกราคม-มีนาคม ปี ค.ศ. 1877 รัสเซียได้ทำข้อตกลงบุติดาเปสต์ กับออสเตรีย-อังกฤษ เพื่อแบ่งเขตอิทธิพลในดินแดนบอลข่าน โดยรัสเซียจะไม่เข้าไปแทรกแซงต่อการขยายอิทธิพลของออสเตรีย-อังกฤษในดินแดนบอลข่าน โดยรัสเซียจะไม่เข้าไปแทรกแซงต่อการขยายอิทธิพลของรัสเซียในโรมาเนียและบัลแกเรีย ผลจากการทำข้อตกลงดังกล่าวจึงเป็นการเปิดโอกาสให้รัสเซียใช้เป็นข้ออ้างในการประกาศสงครามกับตุรกีในเดือนเมษายน ค.ศ. 1877 เมื่อองค์สุลต่านแห่งตุรกีประกาศยกเลิกการใช้รัฐธรรมนูญและไม่ทรงปฏิบัติตามสัญญาที่จะทรงปฏิรูปการปกครองในตุรกี⁵

สงครามระหว่างรัสเซียกับตุรกี (RUSSO-TURKISH WAR OF 1877-1878)

ภายหลังการประกาศสงครามกับตุรกีแล้วในระยะแรกรัสเซียก็ต้องพนักงานต้านทานอย่างแข็งแกร่งจากตุรกี พอถึงเดือนมกราคม ค.ศ. 1878 รัสเซียจึงสามารถยึดอาเซอร์ไบจานเป็นผลให้สำเร็จและได้เดินทางต่อไปจนถึงฝั่งทะเลเมอร์มาร์า (MARMARA SEA) เพื่อมุ่งเข้าสู่กรุงอิสตันบูล รัสเซียเกรงว่าอังกฤษจะต้องเข้าแทรกแซงจึงบีบบังคับให้องค์สุลต่านเจรจา

⁴อิสตันบูล เดิมคือเมืองคอนสแตนติโนเปล (CONSTANTINOPLE).

⁵นั่มบี้ รัตน์, ประวัติศาสตร์การทูตยุโรป ค.ศ. 1815-1914 (กรุงเทพฯ: ชนาภรณ์ศิริการพิมพ์, 2522), หน้า 103-104.

สงบศึก ต่อมาได้มีการทำสนธิสัญญาซาน สเตฟานो^{*} (TREATY OF SAN STEFANO) ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1878 ซึ่งได้ก่อให้เกิดผลที่ติดตามมาคือ

1. บัลแกเรียได้กลับมาเป็นรัฐชนิดใหญ่ (GREATER BULGARIA) โดยการนำ มาซิโโคเนีย (MACEDONIA) เข้ามาผูกพันเพื่อให้บัลแกเรียมีทางออกทางทะเลเป็นอีเจียน (AEGEAN SEA) และให้บัลแกเรียมีสถานภาพเป็นรัฐที่มีการปกครองตนเอง (AUTONOMOUS STATE) แต่ยังคงมีสถานะเป็นประเทศราษฎร์ของครุกี
2. รัสเซียจะได้รับดินแดนคอเคซัส (CAUCASUS) ซึ่งเป็นดินแดนที่อยู่ระหว่าง ทะเลสาบกับทะเลเป็นยา (CASPIAN SEA)
3. เชอร์เบียและมองเดนโกรจะได้รับดินแดนเพิ่ม
4. จะเป็นการยืนยันความเป็นเอกสารของเชอร์เบีย มองเดนโกรและโรมาเนีย
5. ครุกีจะต้องจ่ายค่าปฏิกรรมสองครั้งให้แก่รัสเซีย

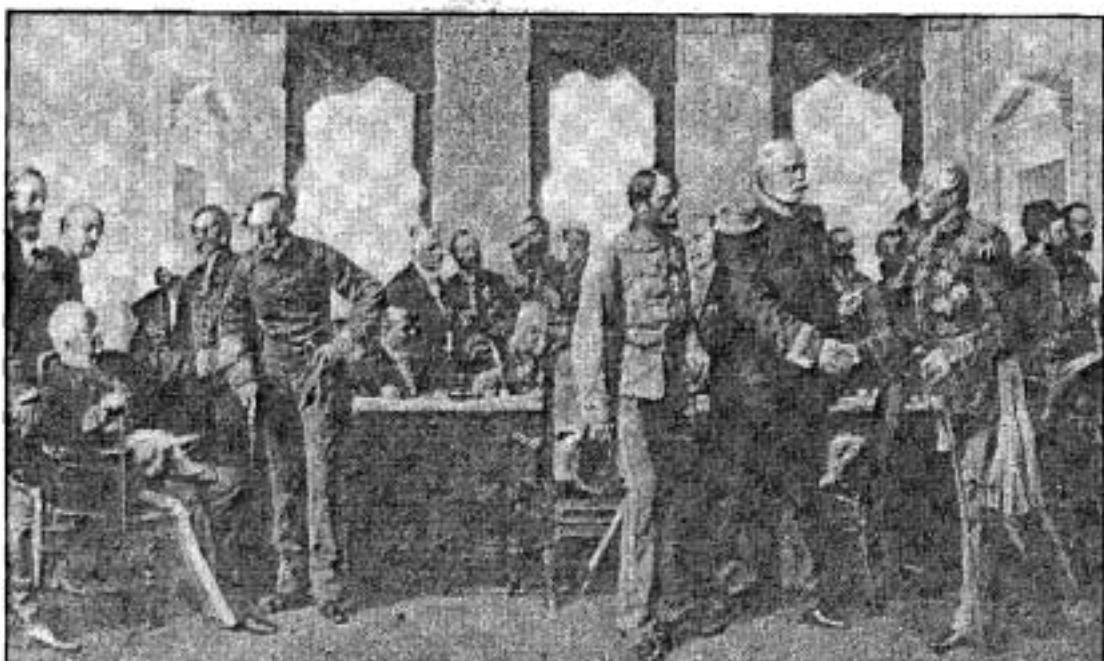
ออสเตรีย-อังกฤษและอังกฤษคัดค้านสนธิสัญญาซาน สเตฟานो

ผลจากการทำสนธิสัญญาซาน สเตฟานอ ทำให้ออสเตรีย-อังกฤษและอังกฤษไม่พอใจ ที่เห็นรัสเซียเข้าไปมีอิทธิพลต่อรัฐที่เกิดใหม่ในคาบสมุทรบอลข่าน โดยขออสเตรีย-อังกฤษ เกรงว่าการที่บัลแกเรียได้รับดินแดนเพิ่มเป็นจำนวนมากทางภาคตะวันตกของคาบสมุทร บอลข่านอาจส่งผลกระทบต่อดินแดนที่ออสเตรีย-อังกฤษมีแผนการขยายอาณาจักรเข้าไปสู่ เพาะรำออสเตรีย-อังกฤษมีแผนการขยายอาณาจักรเข้าไปปั้งทะเลเออีเจียนโดยฝ่าทางเมือง ชาโนนิกา (SALONIKA) ดังนั้นการตั้งรัฐบัลแกเรียใหญ่โดยการผนวกมาซิโโคเนียจึงเท่ากับ เป็นการทำลายแผนการขยายอาณาจักรออกสู่ทะเลเออีเจียนของออสเตรีย-อังกฤษ

ส่วนอังกฤษไม่พอใจเพราะอังกฤษคิดว่าบัลแกเรียจะต้องกลับมาเป็นรัฐบริวาร (SATELLITE STATE) ของรัสเซียเท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้รัสเซียสามารถใช้เดินทาง ทางบกผ่านรัฐบัลแกเรียใหญ่ออกสู่ทะเลเมดิเตอร์เรเนียนซึ่งจะทำให้รัสเซียเข้าไปมีอิทธิพล ในบริเวณทะเลเมดิเตอร์เรเนียน อังกฤษจึงส่งเรือรบไปยังกรุงอิสตันบูลและเก้ามอสตระ การคัดค้านของอังกฤษและออสเตรีย-อังกฤษ ทำให้ประทุมมหาภารายงานฯ ต้องพอดຍ ปฏิเสธที่จะยอมรับในสนธิสัญญาซาน สเตฟานอ

*ชาน สเตฟานอ เป็นหมูบ้านในครุกีที่ตั้งอยู่ใกล้กับกรุงอิสตันบูล

[†]Alan Palmer, *The Penguin Dictionary of Modern History* (Aylesbury : Hazell Watson & Viney Limited, 1983), PP.255-256.

การประชุมที่เบอร์ลิน ปี ค.ศ. 1878

การประชุมที่เบอร์ลิน (CONGRESS OF BERLIN)

พระเกศามหาอานาจซึ่งประกอบไปด้วย เยอรมัน อังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย ออสเตรีย-อัลกาเรีย และตุรกี ได้เข้าร่วมประชุมนานาชาติซึ่งจัดขึ้นที่กรุงเบอร์ลินในระหว่างเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม ค.ศ. 1878 โดยมีจุดมุ่งหมายในการแก้ไขสนธิสัญญาซาน สตีฟาน และเพื่อจัดคุลลภานาจในบริเวณความสมุทราบด้วยข้อใหม่ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับแก่กลุ่มพระเกศามหาอานาจโดยมีบิสมาร์คผู้แสดงบทบาทเป็นนายหน้าผู้ซื่อสัตย์ (HONEST BROKER) เพื่อไก่เลี้ยงที่วิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นท่าหน้าที่เป็นประธานในที่ประชุม ซึ่งข้อตกลงทั้งๆ ที่ได้ทำกันในการประชุมครั้งนี้ได้มีการเจรจาตกลงกันมาก่อนแล้วล่วงหน้า เพียงแต่มาลงนามยืนยันกันในการประชุมที่เบอร์ลิน ซึ่งมีผลอย่างเป็นสนธิสัญญาเบอร์ลิน (TREATY OF BERLIN) โดยมีสาระสำคัญพอสรุปได้ดังต่อไปนี้คือ

- ให้มีการแบ่งบล็อกเรียออกเป็น 3 ส่วนเพื่อทำให้บล็อกเรียเล็กลงโดย
  - ให้สถาปนารัฐบล็อกเรียซึ่งมีการปกครองตนเองขึ้นทางตอนเหนือ

1.2 ให้แบ่งดินแดนออก (PROVINCE OF EASTERN RUMELIA) ออกจากบัลแกเรียโดยให้อู่ภัยให้การปกครองของตุรกี แต่เพียงในนามโดยมีผู้ว่าราชการ นลทาลที่เป็นคริสตเดียนท่านน้าที่เป็นผู้ปกครอง⁹

1.3 ให้มอบมาซิโคเนียกลับคืนสู่ตุรกี (จึงเท่ากับเป็นการปิดกันไม่ให้รัสเซียมีทางออกสู่ทะเลเอเชีย)

2. ออสเตรีย-อังกฤษ ได้รับสิทธิเข้าครอบครองดินแดนบอสเนีย เชอร์ไซโภวนา และโนวิบازาร์ (NOVIBAZAR)

3. รัสเซียได้รับการยื้อน้ำในสิทธิครอบครองดินแดนคอเคซัส และดินแดนทางตอนใต้ของเบลเกรดราเยียจากโรมานีโดยโรมานีจะได้รับคอบรูดจา (DOBRUDJA) เป็นการตอบแทน

4. เป็นการยื้อน้ำความเป็นเอกราชของเชอร์เบีย มองเตนิโกรและโรมานี โดยเชอร์เบียและมองเตนิโกรจะได้รับดินแดนเพิ่มจากตุรกี

5. อังกฤษได้เข้าครอบครองเกาะไซปรัส (CYPRUS)

6. ดินแดนออกหนึ่งจากที่ก่อสร้างมาแล้วข้างต้นในควบคุมของชาวตุรกีให้มอบคืนแก่ตุรกีและตุรกีสัญญาที่จะทำการปฏิรูปภายใต้ดินแดนที่มีประชากรคริสตเดียนอาศัยอยู่ให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นโดยเฉพาะในดินแดนมาซิโคเนียและอาร์เมเนีย¹⁰ (ARMENIA)

รัสเซียถอนตัวออกจาก การร่วมเป็นสมาชิกในสนธิสัญญาสันนิบาตสามจักรพรรดิ ครั้งที่ 1

ผลจากการประชุมที่เบอร์ลินได้สร้างความไม่พอใจแก่รัสเซียเป็นอย่างมาก เพราะรัสเซียคิดว่าบิสมาร์คไม่ได้ทำหน้าที่เป็นนายหน้าผู้ซื่อสัตย์อย่างแท้จริงแต่กลับโอบอ้อมเอียงเข้าหาฝ่ายออสเตรีย-อังกฤษ รัสเซียซึ่งได้ลงทุนท่าทางกับตุรกีแต่กลับไม่ได้รับผลตอบแทนตามที่คาดหวังไว้ ฝ่ายบิสมาร์คก็มีเหตุผลที่ต้องตัดสินใจถอนตัวเข้าหากำบัง

ในปี ก.ศ. 1885 นลทาลเมืองเลียดะวันออกให้ถูกหน่วยเข้าเป็นส่วนหนึ่งของบัลแกเรียอีกรั้งตามข้อพกษในสนธิสัญญาสันนิบาตสามจักรพรรดิครั้งที่ 2.

โนวิบازาร์ เป็นดินแดนที่อยู่ระหว่างเชอร์เบียกับมองเตนิโกรซึ่งมีผลทำให้เชอร์เบียและมองเตนิโกร ไม่สามารถรวมกันได้และยังมีผลทำให้เชอร์เบียต้องตกอยู่ภัยให้อังกฤษของออสเตรีย-อังกฤษโดยปริยาย เชอร์เบียกับมองเตนิโกรซึ่งกลายเป็นศัตรูกันตั้งแต่นั้นมา.

⁹Palmer, The Penguin Dictionary of Modern History, PP.45-46

ออสเตรีย-อังกฤษและอังกฤษ ทั้งนี้ เพื่อระเบียบเรียบเรีย恭顺ไม่ต้องการเป็นคัครุกับออสเตรีย-อังกฤษ และอังกฤษภายใต้ความต้องการ นอกจานนี้ บิสมาร์คยังมีแผนการที่จะดึงอังกฤษให้เข้ามาร่วมเป็นพันธมิตร และมีแผนการที่จะร่วมมือกับออสเตรีย-อังกฤษเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อเยอรมันทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ด้วยความสามารถในการสนับสนุนแก่รัสเซียที่อาจทำให้เยอรมันต้องเข้าไปพัวพันกับขบวนการสลาฟที่รัสเซียให้การสนับสนุน ในที่สุดความไม่พอใจของรัสเซียที่มีต่อบิสมาร์คจึงทำให้พระเจ้าชาร์ลส์เล็กซานเดอร์ที่ 2 ทรงถอนรัสเซียออกจากการเป็นสมาชิกของสนธิสัญญาสันนิบาตสามจักรพรรดิในปี ค.ศ. 1878

สนธิสัญญาการเป็นพันธมิตรระหว่างเยอรมันกับออสเตรีย-อังกฤษในปี ค.ศ. 1879

การประชุมที่เบอร์ลินเมืองท่าให้ความเห็นพันธะระหว่างเยอรมันกับออสเตรีย-อังกฤษ เป็นไปในทางที่ดีขึ้น และบิสมาร์คคิดว่าความไม่พอใจของรัสเซียที่มีต่อเยอรมันนี้อาจทำให้รัสเซียต้องตัดสินใจหันไปเป็นพันธมิตรกับฝรั่งเศสเยอรมันจึงควรหาแพนธมิตรไว้โดยถ่วงดูด ยานาช บิสมาร์คจึงติดต่อทางการมายังออสเตรีย-อังกฤษซึ่งในขณะนั้น เคาน్จูเลียส อันดรัสซี (COUNT JULIUS ANDRASSY) ผู้มีนโยบายสนับสนุนเยอรมันก้าวสั่งตารางตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ในขณะเดียวกัน ออสเตรีย-อังกฤษก็กำลังหวั่นวิตกต่อการทำท่าทีของรัสเซียในกรณีที่ออสเตรีย-อังกฤษได้สักขีพันธุ์ความบอสเนีย เออร์โกรเวีย และโนวบราชาร์ เคาน్จูเลียสจึงยอมตกลงทำสัญญาเป็นพันธมิตรกับเยอรมันซึ่งมีลักษณะเป็นสัญญาฉบับและนับเป็นสนธิสัญญานับแรกในความร่วมมือทางการทหารเพื่อการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน" เป็นที่รู้จักกันในนามของ AUSTRO-GERMAN ALLIANCE หรือ DUAL ALLIANCE โดยได้มีการลงนามในวันที่ 23 สิงหาคม ค.ศ. 1879 ซึ่งมีสาระสำคัญพอสรุปได้ดัง

1. ถ้าประเทศใดประเทศหนึ่งถูกรัสเซียโจมตีอีกประเทศจะเข้าช่วยเหลือ
2. ถ้าประเทศใดประเทศหนึ่งถูกโจมตีจากประเทศมหาอำนาจจากจ่าจาร์รัสเซีย (ในที่นี้คงหมายถึงฝรั่งเศส) อีกประเทศจะวางแผนตัวเป็นกลาง
3. ถ้าประเทศใดประเทศหนึ่งถูกโจมตีจากศัตรู (จะเป็นครั้งที่ได้รวมทั้งฝรั่งเศส) ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากรัสเซีย ประเทศคู่สัญญาจะต้องเข้าช่วยเหลือ

"Richard Pipes, Modern Europe (Illinois : The Dorsey Press, 1981), P.9.

4. สนธิสัญญาฉบับนี้กារណดอยต์ดูญาเรอาไว้เป็นเวลา 5 ปี

จากสาระสำคัญของสนธิสัญญานั้นมีครรภาร่างขออสเตรีย-ซึ่งการกันยอมนี้แสดงให้เห็นถึงนโยบายของจักรพรรดิฟรานซ์ 约瑟夫ที่ 1 ที่ทรงหันแหน่งต่อการขยายอำนาจของรัสเซียมากกว่าความหวั่นเกรงที่จะทรงเห็นเบอร์นีห้าสั่งความกันฟรังเศส ในขณะเดียวกันยังเป็นการแสดงออกให้เห็นว่าบิスマาร์คไม่ได้กลัวฟรังเศสแต่กลัวการที่ฟรังเศสจะมีพันธมิตรมากกว่า สนธิสัญญาฉบับนี้ยังเป็นจุดเริ่มต้นของการเป็นพันธมิตรที่ดีต่อกันระหว่างเบอร์นีกับอสเตรีย-ซึ่งการซึ่งจะมีผลยืนยาวไปตลอดสงครามโลกครั้งที่ 1

สนธิสัญญาสันนิบาตสามจักรพรรดิครั้งที่ 2 ค.ศ. 1881-1887

การถอยจาก การเป็นสหายชิกสันนิบาตสามจักรพรรดิในปี ค.ศ. 1878 ทำให้รัสเซียต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยว ในปี ค.ศ. 1881 เมื่อพระเจ้าซาร์อเล็กซานเดอร์ที่ 3 (ค.ศ. 1881-1894) เสด็จขึ้นครองบัลลังก์รัสเซียสืบต่อจากพระราชนิคานา นโยบายทางด้านการต่างประเทศของรัสเซียจึงมีการเปลี่ยนแปลง พระเจ้าซาร์อเล็กซานเดอร์ที่ 3 ทรงหันวิถกต่อความขัดแย้งที่บังคับอยู่ระหว่างรัสเซียกับอังกฤษและยังทรงวิถกต่อการที่อสเตรีย-ซึ่งการซึ่งขยายอิทธิพลเข้าไปในควบสมุทรน้อยปานโดยการสนับสนุนของบิสมาร์ค รัสเซียกำลังต้องการพันธมิตรดังนั้นพระองค์จึงทรงขอทำสนธิสัญญาเป็นพันธมิตรกับเบอร์นี แต่บิสมาร์คได้เสนอเงื่อนไขให้อสเตรีย-ซึ่งการเข้ามาร่วม ดังนั้น จึงได้มีการรือพื้นสนธิสัญญาสันนิบาตสามจักรพรรดิขึ้นมาใหม่ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1881 โดยมีสาระสำคัญพอสรุปได้ว่า

1. ถ้าประเทศคู่สัญญาประเทศใดประเทศหนึ่งต้องทำสัมภารมันกับประเทศที่สี่ ซึ่งไม่ใช่คู่กิ จึงสองประเทศคู่สัญญาที่เหลือจะต้องวางแผนตัวเป็นกลาง

2. จะต้องไม่มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขดินแดนใดๆ ที่มีอยู่ของคู่กิเวนประเทศคู่สัญญาทั้งสามประเทศจะยินยอมเห็นด้วย และถ้าประเทศคู่สัญญาประเทศใดประเทศหนึ่งต้องทำสัมภารมันกับคู่กิ ประเทศคู่สัญญาประเทศนั้นจะต้องทำการปรึกษากับจึงสองประเทศคู่สัญญาที่เหลือในการนี้ของการทำสนธิสัญญาสันนิบาต

3. คู่กิจะต้องปิดช่องแคบเพื่อกันอิทธิพลของอังกฤษออกจากบริเวณทะเลเดียวและเพื่อเป็นการปักป้องดินแดนของรัสเซียทางตอนใต้ และประเทศคู่สัญญาทั้งสามประเทศจะร่วมทำการเดือนต่อคู่กิถ้าคู่กิจะเมืองด้วยการเปิดช่องแคบ

4. อสเตรีย-ซึ่งการ ได้รับอนุญาตให้มนูกตินแทนบอสเนียและ Herzegovina ให้ในโอกาสอันสมควร

5. ประเทคุ้สัญญาตกลงที่จะไม่คัดค้านการผนวกผลครูเมเลียดวันออกเข้ากับบลังกาเรีย¹²

การก่อตั้งกลุ่มสนธิสัญญาไตรภาคี (THE TRIPLE ALLIANCE OF 1882)

สนธิสัญญาการเป็นพันธมิตรกันทางทหารระหว่างออสเตรีย-อังกฤษกับเยอรมันหรือ DUAL ALLIANCE ได้ถูกขยายออกเป็นสนธิสัญญาไตรภาคี หรือ TRIPLE ALLIANCE โดยการรับอิตาลีเข้าเป็นสมาชิกในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1882 โดยมีสาเหตุมาจากการที่ฝรั่งเศสได้เข้ายึดกรุงมอลตาลูนิส (TUNIS) ซึ่งเป็นศูนย์แคนส่วนหนึ่งของอาณาจักรครูปินและบริการเนื่องมาเป็นของฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1881 การกระทำของฝรั่งเศสได้รับการสนับสนุนอย่างลับๆ จากบิสมาร์คซึ่งต้องการหันความสนใจและเพื่อเป็นการชดเชยต่อฝรั่งเศสที่ต้องสูญเสียดินแดน อัลซัสและลอร์เรนให้แก่เยอรมัน มอลตาลูนิสมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์อยู่ทางตอนใต้ของแหลมอิตาลีจึงทำให้มีชาวอิตาเลียนอพยพเข้าไปอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากและรัฐบาลอิตาลีก็มีแผนการที่จะผนวกผลลัพธ์นี้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรอิตาลี การที่ฝรั่งเศสเข้ายึดกรุงมอลตาลูนิสในปี ค.ศ. 1881 จึงทำให้อิตาลีรู้ว่าอิตาลีกำลังอยู่อย่างโถดเดียวทางด้านการภูมิประเทศและการกระทำของฝรั่งเศสได้รับการสนับสนุนอย่างลับๆ จากหัวอังกฤษและเยอรมัน นอกจากนี้อิตาลียังกังวลอยู่กับการที่ฝรั่งเศสอาจเข้าแทรกแซงกิจการภายในของอิตาลีโดยการสนับสนุนให้มีการพื้นฟูอำนาจขององค์สันตปาปาอีกด้วย ที่กรุงโรม อิตาลีจึงควรแสวงหาพันธมิตรเพื่อไว้คานอำนาจของฝรั่งเศส

ออสเตรีย-อังกฤษไม่ค่อยจะพอใจต่อการที่อิตาลีเข้ามาร่วมเป็นพันธมิตรด้วย เพราะคิดว่าอิตาลีอาจแสวงหาประโยชน์โดยการเรียกร้องเอติเคนแคนที่อิตาลีควรได้รับเพิ่มขึ้น ส่วนบิสมาร์คเน้นความพอใจ เพราะถ้าเยอรมันให้ส่งความกับรัสเซียก็จะได้รับความช่วยเหลือจากออสเตรีย-อังกฤษ แต่ถ้าเยอรมันให้ส่งความกับฝรั่งเศสก็จะได้รับความช่วยเหลือจากอิตาลี ในขณะเดียวกันรัสเซียก็มีข้อข้อพันกับเยอรมันจากข้อตกลงในสนธิสัญญาสันนิบาตสามจักรพรรดิ¹³ แต่สิ่งที่บิสมาร์คพอใจมากที่สุดคือสามารถป้องกันการเป็นพันธมิตรระหว่างฝรั่งเศสกับรัสเซีย

¹²Bernstein and Green, History of Civilization : Since 1648, P.342.

¹³ประวัติ เรืองฤทธิ์, ยุโรปเปลี่ยนแปลง ค.ศ. 1789-1971 (พิมพ์ครั้งที่ 5; กรุงเทพฯ : พิพิธภัณฑ์, 2522), หน้า 177.

การเข้าร่วมในกิจกรรมทางการค้าของอิตาลีซึ่งมีข้อแม้ที่จะไม่ขอเป็นศัตรูกับอังกฤษ ทั้งนี้ เพราะ อิตาลีมีสภาพทางภูมิศาสตร์เป็นแหล่งที่มีทางเลือกมาก การเป็นศัตรูกับอังกฤษซึ่งมีฐานะเป็นจ้าว ทั่วโลกเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของอิตาลี และประเทศคู่สัญญาจะต้องไม่เป็นฝ่ายประหาด ลงความก่อให้เกิดสงครามโลกครั้งที่ 1

สนธิสัญญาไตรภาคีมีสาระสำคัญพอสรุปได้ดังนี้คือ

1. ถ้าฝรั่งเศสโจมตีอิตาลีโดยไม่มีสาเหตุ ออสเตรีย-อังกฤษจะเข้าร่วมในจะต้องช่วยเหลืออิตาลี

2. ถ้าฝรั่งเศสโจมตีเบอร์น อิตาลีจะให้ความช่วยเหลือแก่เบอร์น

3. ถ้าประเทศคู่สัญญาประเทศาตประเทศาที่มีหัวหน้าของประเทศาต้องทำสัมภาระกับประเทศาอื่นๆ อีกสองประเทศาหรือมากกว่าสองประเทศาขึ้นไป ประเทศาคู่สัญญาที่เหลือที่ไม่ถูกโจมตีจะต้องให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศาคู่สัญญาที่ถูกโจมตี

สนธิสัญญาไตรภาคีจะได้รับการต่ออายุทุกๆ 3 ปี และในการต่อสัญญาแตละครั้ง อิตาลีจะเป็นฝ่ายเรียกร้องให้ตนเองเป็นฝ่ายได้รับประโยชน์อย่างเดียว เช่นในปี ค.ศ. 1887 อิตาลีสามารถเรียกร้องให้เบอร์นสัญญาที่จะให้ความช่วยเหลือแก่อิตาลีในการที่อิตาลีเข้าไปทำสัมภาระในแอฟริกาเหนือ นอกจากนี้ อิตาลียังตกลงกับออสเตรีย-อังกฤษที่จะรักษาสถานภาพเดิมของควบคุมอ่อนช้านเอาไว้แต่ถ้าประเทศาตประเทศาที่มีได้รับดินแดนเพิ่ม ประเทศาคู่สัญญาอีกประเทศาจะสามารถผูกดินแดนเพิ่มได้ในจำนวนนេื้อที่เท่ากัน

การล่มสลายของสนธิสัญญาสันนิบาตสามจักรพรรดิในปี ค.ศ. 1887

การล่มสลายของสนธิสัญญาสันนิบาตสามจักรพรรดิมีสาเหตุต่อเนื่องมาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเดือนกันยายน ค.ศ. 1885 เมื่อมลฑลรุเมลีบะวันออกให้ก่อการปฏิวัติ แยกตัวออกจากประเทศาตปักการปักครองของดุรุก จนสามารถรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของบลังกาเรียได้ สำเร็จภายในการสนับสนุนของเจ้าชายอเล็กซานเดอร์แห่งแบทเทนเบิร์ก (ALEXANDER OF BATTENBURG) ซึ่งมีตำแหน่งเป็นเจ้าผู้ปักครองบลังกาเรียเชือสายเยอรมันแต่ได้รับการสนับสนุนจากรัสเซีย แต่รัสเซียก็ไม่พอใจการกระทำการของเจ้าชายอเล็กซานเดอร์ที่ทรงสนับสนุนให้รุเมลีบะวันออกเข้ามาร่วมเป็นส่วนหนึ่งของบลังกาเรีย รัสเซียจึงสนับสนุนกลุ่มต่อต้านเจ้าชายอเล็กซานเดอร์ให้ก่อการปฏิวัติขึ้นไปเพื่อรองรับจากสำเนียงได้สำเร็จ ในปี ค.ศ. 1886 แต่ความตั้งใจของรัสเซียกับบลังกาเรียก็ไม่ดีขึ้น ในเวลาต่อมาคดี

ผู้สำเร็จราชการในบัลแกเรียจึงเลือกเจ้าชายเพอร์ดินานแห่งแซก-โคเบิร์ก-โกทา (FERDINAND OF SAXE-COBURG-GOTHA) ผู้มีเชื้อสายเยอรมันให้มาเป็นผู้ปกครองบัลแกเรียจึงทำให้อิทธิพลของเยอรมันและออสเตรีย-อังกฤษเข้าไปมีบทบาทแทนที่อิทธิพลของรัสเซียในบัลแกเรีย นอกจากนี้ เจ้าชายเพอร์ดินานยังทรงตัดสินใจให้เป็นปธน.บัลแกเรีย ต่อรัสเซีย¹⁴

รัสเซียแสดงความไม่พอใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในบัลแกเรียเป็นอย่างมาก เพราะว่าก่อนหน้านี้ ออสเตรีย-อังกฤษได้ขับอิทธิพลเข้ามายังแคว้นโดยการจัดตั้งระบบพันธมิตรขึ้น เช่น ในปี ค.ศ. 1881 ออสเตรีย-อังกฤษได้ทำสัญญาเป็นพันธมิตรกับเซอร์เบีย ซึ่งสนธิสัญญาฉบับนี้จะมีอายุยืนยาวไปจนถึงปี ค.ศ. 1895 และสาธารสำคัญของสนธิสัญญาฉบับนี้ยังมีผลทำให้เซอร์เบียเก็บเงินด้วยต้องกลับสถานภาพมาเป็นรัฐในอารักขาของออสเตรีย-อังกฤษ ต่อมาในปี ค.ศ. 1883 ออสเตรีย-อังกฤษได้ทำสัญญาเป็นพันธมิตรกับโรมาเนีย ซึ่งสนธิสัญญาฉบับนี้จะมีข้อผูกพันกับทั้งเยอรมันและอิตาลี ในฐานะที่อยู่ในกลุ่มไตรภาคี ด้วยกัน ดังนั้น สนธิสัญญาระหว่างออสเตรีย-อังกฤษกับโรมาเนียจึงมีจุดมุ่งหมายโดยตรงที่จะดำเนินนโยบายเป็นปรปักษ์กับรัสเซีย

รัสเซียซึ่งไม่พอใจต่อการขยายอิทธิพลของออสเตรีย-อังกฤษในควบคุมทรัพยากริมทะเลดอนดูร์สก์ และรัสเซียได้ถอนตัวออกจาก การเป็นสมาชิกกลุ่มสนธิสัญญาสันนิบาตสามจักรพรรดิในปี ค.ศ. 1887 จึงเป็นสาเหตุให้สันนิบาตสามจักรพรรดิตั้งแต่อดีตต้องอย่างเด็ดขาดนับถ้วนหน้า

สนธิสัญญาระหว่างเยอรมันกับรัสเซีย (REINSURANCE TREATY)

ในปี ค.ศ. 1887 นับเป็นปีที่ก่อความยุ่งยากต่อการดำเนินนโยบายทางการเมืองระหว่างประเทศของบิสมาร์คเป็นอย่างมาก นับเป็นเวลาถึง 16 ปีที่บิสมาร์คสามารถทำให้ฝรั่งเศสต้องอยู่อย่างโถดเดียว แต่จากปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในควบคุมทรัพยากริมทะเลดอนดูร์สก์ ระหว่างออสเตรีย-อังกฤษกับรัสเซีย จึงทำให้รัสเซียปฏิเสธที่จะต่ออาบุสัญญาสันนิบาตสามจักรพรรดิในปี ค.ศ. 1887 ดังนั้น บิสมาร์คจึงขอเจรจาเป็นการลับกับรัสเซียเพื่อกำกับสัญญา

¹⁴Barbara Jelavich and Charles Jelavich, "Bulgarian History", Encyclopedia Americana, Vol.4 (1974), P.754.

เป็นพันธมิตรระหว่างเยอรมนีกับรัสเซียโดยบิสมาร์คหัวว่าสนธิสัญญาฉบับนี้จะสามารถป้องกันการเป็นพันธมิตรระหว่างฝรั่งเศสกับรัสเซีย บิสมาร์คได้เสนอแผนการที่จะทำให้รัสเซียได้เข้าครอบครองดินแดนในคาบสมุทรบอลข่านซึ่งเป็นสิ่งที่รัสเซียไม่สามารถทำได้ด้วยตนเอง เพราะอาจจะได้รับการขัดขวางจากหัวหัวของตุรกีและอิตาลี-อังกฤษ สนธิสัญญาพันธมิตรระหว่างเยอรมนีกับรัสเซีย มีการลงนามกันในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1887 โดยมีสาระสำคัญพอสรุปได้ดังนี้คือ

1. เยอรมันและรัสเซียตกลุ่มที่จะวางแผนถ่ายทอดหนังทำสงครามกับประเทศอื่น ยกเว้นในการที่เยอรมันโจมตีฝรั่งเศส หรือรัสเซียโจมตีอิตาลี-อังกฤษ
2. เยอรมันยอมรับว่าบัลแกเรียเป็นดินแดนที่อยู่ภายใต้เขตอิทธิพลของรัสเซีย
3. เยอรมันยอมรับในความคิดที่จะให้ทำการเปิดช่องแคบและได้ทำสัญญาเป็นการลับที่จะช่วยรัสเซียในความพยายามที่จะเดินทางเข้าออกสู่ทะเลสาครให้เป็นผลสำเร็จ

จากสาระสำคัญของสนธิสัญญานั้นแสดงให้เห็นว่าเยอรมันไม่ได้มีนโยบายที่จะก่อสงครามหรือไม่เชื่อตัวบีทอฟสนธิสัญญาที่ได้ทำไว้กับอิตาลี-อังกฤษ ต่อมาในปี ค.ศ. 1888 บิสมาร์คได้จัดพิมพ์สนธิสัญญาที่เยอรมันทำไว้กับอิตาลี-อังกฤษ ในปี ค.ศ. 1879 ออกแขกจ่ายเพื่อเป็นการเดือนก่อนรัสเซียรักษาดึงอาจจะวางแผนก่อการใดๆ ซึ่นในคาบสมุทรบอลข่าน ถึงแม้ว่าก่อนหน้านี้รัสเซียได้ร่วมลงนามในสัญญาเป็นพันธมิตรกับเยอรมันมาแล้วก็ตาม¹⁵

การหมดอำนาจของบิสมาร์ค

เมื่อพระเจ้าไคเซอร์วิลเลียมที่ 2 (ค.ศ.1888-1918) เสด็จขึ้นครองราชย์ในปี ค.ศ. 1888 แล้ว นโยบายที่บิสมาร์คได้วางเอาไว้และใช้การดำเนินนโยบายต่างประเทศก็ไม่สามารถดำเนินไปตามความต้องการของบิสมาร์คดังเช่นที่เคยเกิดขึ้นในอดีต ทั้งนี้ เพราะแนวทางดังกล่าวได้ขัดกับพระประஸ์และความต้องการของจักรพรรดิองค์ใหม่ นอกจากนี้ บิสมาร์คยังมีปัญหาขัดแย้งทางด้านการปกครองภายในกับจักรพรรดิองค์ใหม่จึงทำให้บิสมาร์คตัดสินใจลาออกจากตำแหน่งไปในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1890 นับเป็นการสิ้นสุดยุคของอาณาจักรไร้ภัยให้การดำเนินงานของบิสมาร์ค

¹⁵Bernstein and Green, History of Civilization : Since 1648, P.343.

*ก่อนทำสัญญากับรัสเซียบิสมาร์ครู้ว่ารัสเซียต้องมีนโยบายขยายอิทธิพลเข้าไปในคาบสมุทรบอลข่านเพื่อป้องกันตุรกิจให้มาสกัดกั้นอิทธิพลของรัสเซีย เพราะฉะนั้นจึงเกิดข้อตกลงว่ามีอันระหว่างอังกฤษ-อิตาลี และอิตาลี-อังกฤษ ในระหว่างเดือน กุมภาพันธ์-มีนาคม ค.ศ. 1887 (Mediterranean Agreement) เพื่อสกัดกั้นอิทธิพลของรัสเซียในคาบสมุทรบอลข่าน

การสืบสุคความเป็นพันธมิตรระหว่างเยอรมนีกับรัสเซีย

พระเจ้าไกเซอร์วิลเลียมที่ 2 ทรงมีความเชื่อว่าการดำเนินนโยบายต่างประเทศนั้นเยอรมันนิคราเป็นพันธมิตรกับอังกฤษและออสเตรีย-อังการ์และหันไปคิดติกับฝรั่งเศส ซึ่งแรกที่พระองค์ทรงกระทำคือการปฏิเสธที่จะต่ออายุสัญญาการเป็นพันธมิตรระหว่างเยอรมันกับรัสเซียในปี ค.ศ. 1890 ด้วยเหตุผลที่ว่าตนชี้สัญญาฉบับนี้มีความถูกขากันข้อน แต่อาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างเยอรมันกับออสเตรีย-อังการ์ การกระทำดังกล่าวมีผลทำให้รัสเซียสามารถดำเนินนโยบายทางด้านต่างประเทศได้อย่างอิสระ เพราะไม่ต้องผูกมัดตนเองไว้กับประเทศใดๆ ดังเช่นที่ฝรั่งเศสได้ปฏิบัติตามแล้วเป็นเวลาถึง 19 ปี

การเป็นพันธมิตรระหว่างฝรั่งเศสกับรัสเซียในปี ค.ศ. 1894

ฝรั่งเศสได้ดำเนินนโยบายทางการทูตเข้าหารัสเซียมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1886 เมื่อรัสเซียแสดงความไม่พอใจ เยอรมันและออสเตรีย-อังการ์ในการณีปัญหาที่เกิดขึ้นในบัลแกเรียและรูเมเนียระหว่างวันออก ในขณะเดียวกันรัสเซียก็กำลังมีปัญหาทางด้านการเงินเพื่อนำไปขยายกิจการทางด้านรถไฟ ฝรั่งเศสจึงเสนอเงินกู้ให้แก่รัสเซียเป็นจำนวน 500 ล้านฟรังค์

ในเวลาเดียวกันพระเจ้าไกเซอร์วิลเลียมที่ 2 ทรงมีนโยบายที่จะหันกลับมาคิดกับฝรั่งเศสเนื่องจากพระองค์ทรงเกรงว่ารัสเซียอาจจะหันไปเป็นพันธมิตรกับฝรั่งเศส พระองค์ทรงมีแผนการเด็ดขาดเมื่อฝรั่งเศสแต่ก็ติดที่ปัญหาอัลลัซกับกองเรือเรนซึ่งเยอรมันนี้ยังมาจากฝรั่งเศส

ในปี ค.ศ. 1891 รัสเซียได้เชิญกองเรือฝรั่งเศสไปเมืองรัสเซียและในปีเดียวกันนี้ ทั้งสองประเทศก็เริ่มประการการท่าสัญญาไมตรีตอกันหลังจากที่เคยมีปัญหาต่อกันมาก่อน ในสัมภาระไครเมีย นับเป็นความสำคัญทางด้านการทูตของฝรั่งเศสหลังจากที่ต้องอยู่อย่างโถดที่ยวมาเป็นเวลาถึง 20 ปี ปัจจัยที่ทำให้ฝรั่งเศสกับรัสเซียหันมาเป็นพันธมิตรกันได้ เพราะประเทศทั้งสองแห่งที่เกรงอิทธิพลของเยอรมันนี้และกลุ่มพันธมิตรของเยอรมันนี้¹ ในเวลาต่อมาทั้งสองประเทศได้ร่วมประชุมเพื่อสร้างสนธิสัญญาทางการทหารเพื่อป้องกันไม่ให้เยอรมันได้ดำเนินนโยบายก้าวร้าว เพราะเยอรมันจะต้องเสียงท่าสัมภาระ 2 ด้านในเวลาเดียวกันสาธารณะสำคัญของสนธิสัญญาฉบับนี้คือ

¹ มนัส รัตน์, ประวัติศาสตร์การทูตยุโรป ค.ศ. 1815-1914, หน้า 128-129.

1. สนธิสัมญาทางทหารฉบับนี้จะมีผลตราบเท่าที่สนธิสัมญาไตรภาคี (TRIPLE ALLIANCE) ยังคงมีผลใช้บังคับ
2. ถ้าฝรั่งเศสยกโฉมติจากเยอรมนีหรืออูกรโฉมติจากอิตาลีภายใต้การสนับสนุนของเยอรมันนี รัสเซียจะให้ความช่วยเหลือแก่ฝรั่งเศส
3. ถ้ารัสเซียยกโฉมติจากเยอรมนีหรืออูกรโฉมติจากอสเตรีย-อังกฤษภายใต้การสนับสนุนของเยอรมันนี ฝรั่งเศสจะให้ความช่วยเหลือแก่รัสเซีย
4. กองกำลังของทั้งสองฝ่ายที่ควรมีไว้เพื่อวัดกุประทรงค์ตามที่ได้ตกลงกันไว้คือ รัสเซียประมาณ 7 แสนถึง 8 แสนคน ฝรั่งเศสประมาณ 1 ล้าน 3 แสนคน

ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1894 "ได้มีการให้สัตยาบันต่อสนธิสัมญาฉบับนี้จึงก่อให้เกิดกลุ่มสัมพันธไมตรีฝรั่งเศสรัสเซีย FRANCO-RUSSIAN ENTENTE" หรือที่รู้จักกัน อีกนามว่า DUAL ALLIANCE

อังกฤษกับการเปลี่ยนแปลงการดำเนินนโยบายระหว่างประเทศ

สภาพทางการเมืองของยุโรปตั้งแต่ปี ค.ศ. 1894 เป็นต้นมาได้มีการแปลงข้ออำนาจทางการเมืองระหว่างประเทศออกเป็น 2 ฝ่ายคือ

1. กลุ่มไตรภาคี (TRIPLE ALLIANCE) ประกอบไปด้วย เยอรมัน ออสเตรีย-อังกฤษ และอิตาลี
2. กลุ่มสัมพันธไมตรีฝรั่งเศสรัสเซีย

ส่วนอังกฤษได้ดำเนินนโยบายอยู่อย่างโดดเดี่ยว หรือ SPLENDID ISOLATION โดยไม่เข้ากับฝ่ายใด อังกฤษดำเนินนโยบายทางการเมืองระหว่างประเทศโดยจะไม่เข้าไปบุ่งเบิกกับความขัดแย้งที่เกิดบนภาคพื้นทวีปยุโรป (THE CONTINENT) ถ้าไม่มีความจำเป็นหรือถ้าไม่ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของอังกฤษ อังกฤษมักจะทำหน้าที่เป็นผู้ตัวกลางอ้างอำนาจเดียวมากกว่า การดำเนินนโยบายที่สำคัญของอังกฤษคือการปักป้องผลประโยชน์ของอังกฤษในภาคพื้นทะเล (OVERSEAS POSSESSIONS)

"คำว่า ENTENTE เป็นภาษาฝรั่งเศสมีความหมายถึงความเข้าใจระหว่างประเทศ.

ผลกระทบจากการดำเนินนโยบายอยู่อย่างโถดเดียวของอังกฤษ

นับตั้งแต่ยุโรปมีการแบ่งขั้วอำนาจออกเป็น 2 ฝ่ายแล้วนโยบายอยู่อย่างโถดเดียวของอังกฤษก็ได้รับผลกระทบเรื่อยมา เช่น การณ์ที่รัสเซียพยายามเข้าไปในจีนและควบคุมทางการค้าตั้งแต่ปี ค.ศ. 1896 ทำให้ผลประโยชน์ของอังกฤษในจีนได้รับผลกระทบอังกฤษรู้ว่าการเผชิญหน้ากับรัสเซียในตะวันออกไกล (FAR EAST) เป็นปัญหาใหญ่ เพราะภายหลังจากที่รัสเซียและฝรั่งเศสได้瓜分เป็นพันธมิตรกันในปี ค.ศ. 1894 เพื่อความร่วมมือกันในยุโรป แต่โดยสภาพที่แท้จริงความร่วมมือระหว่าง 2 ประเทศจะมุ่งพันกันไปในทุกส่วนของโลก ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของอังกฤษที่มีอยู่ทั่วโลก นอกจากปัญหาที่มีกับรัสเซียแล้วอังกฤษยังมีปัญหางานระบบกระดูกกับฝรั่งเศส เช่น ปัญหาการแบ่งดินแดนไทย (SIAMESE CRISIS) ซึ่งเกิดขึ้นในระหว่างปี ค.ศ. 1893-1896¹⁶ ปัญหาภิกุติการณ์ฟ้าโซดา (FASHODA CRISIS) ในปี ค.ศ. 1898 ซึ่งเป็นปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจนเกือบเป็นชนวนก่อให้เกิดสงครามระหว่างอังกฤษกับฝรั่งเศสในแอฟริกาเหนือ ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อนโยบายอยู่อย่างโถดเดียวและภาระอาณาจักรของอังกฤษอีกกรณีได้แก่สหภาพบาร์ (BOER WAR) ซึ่งเกิดขึ้นในระหว่างปี ค.ศ. 1899-1902 ระหว่างอังกฤษกับสาธารณรัฐตัวที่ในแอฟริกาใต้ถึงแม้อังกฤษเป็นฝ่ายได้รับชัยชนะในครั้นนี้แต่ผลที่เกิดขึ้นติดตามมาคือการเกิดความรู้สึกต่อต้านอังกฤษขึ้นในหลายประเทศในยุโรป

การแบ่งขั้นระหว่างอังกฤษกับเยอรมัน

อังกฤษเคยขอเจรจาบุคคลปัญหาที่เกิดขึ้นกับรัสเซียในสมัยที่ ลอร์ด ชาลลิสบูร์ (LORD SALISBURY) เป็นนายกรัฐมนตรีในปี ค.ศ. 1898 เพื่อแบ่งเขตอิทธิพลระหว่างอังกฤษกับรัสเซียในจีนแต่ก็ได้รับการปฏิเสธจากรัสเซีย ต่อมาในปีเดียวกัน โจเซฟ ชัมเบอร์เลน (JOSEPH CHAMBERLAIN) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอาณาจักรของอังกฤษได้ทำบทหารขึ้นใหม่ครีกับเยอรมันนี้แต่ก็ได้รับการปฏิเสธ เพราะเยอรมันนี้ไม่ต้องการทำลายสัมพันธภาพที่มีต่อรัสเซียและเยอรมันนี้ไม่ต้องการหันมาช่วยปกป้องผลประโยชน์ของอังกฤษในดินแดนตะวันออกไกล ในขณะเดียวกันความสัมพันธ์ระหว่างอังกฤษกับเยอรมันนี้กลับเจริญกว่าที่เป็นมาในอดีตเมื่อนายพลเรือ อัลเฟรด เทอร์ปิตซ์ (ALFRED VON TIRPITZ) ได้รับการแต่งตั้งขึ้นดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทหารเรือในปี ค.ศ. 1898 เพราะหลังจาก

¹⁶Gordon A. Craig, Europe, 1815-1914 (Illinois : The Dryden Press Inc., 1972), P.414.

นั้นเยอรมนีได้เริ่มนิยมนายข้ายากองทัพเรือโดยการสร้างเรือรบเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก นำพลดเรือเทอร์ปิตซ์มีความคิดว่าถ้าชาติสามารถสร้างกองทัพเรือให้มีขนาดใหญ่ก็จะทำให้ชาตินั้นกลับมาเป็นมหาอำนาจขึงโลก แต่การกระทำดังกล่าวกลับมีผลทำให้อังกฤษเกิดความหวั่นวิตกว่าเยอรมันกำลังจะกลับมาเป็นศูนย์กลางศ้านและยานพาพทางทะเลที่สำคัญของอังกฤษ อังกฤษจึงต้องนำบประมาณทางด้านสวัสดิการสังคมมาสร้างเรือรบแข่งกับเยอรมัน อังกฤษยังมีปัญหาการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจกับเยอรมันเมื่อต้นศตวรรษที่ 19 เยอรมันได้กลับมาเป็นคู่แข่งขันที่สำคัญของสหราชอาณาจักรอังกฤษในตลาดโลก

ทางรถไฟสายเบอร์ลิน-แบกแดด (BERLIN-BAGHDAD RAILWAY)

ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างอังกฤษกับเยอรมันอีกกรณีหนึ่งคือการที่ธนาคารชาติของเยอรมัน (DEUTSCHE BANK) ได้รับสัมภាពในการสร้างทางรถไฟสายเบอร์ลิน-แบกแคนจากวุฒิบาลครุกในปี ก.ศ. 1899 ทำให้ชาวอังกฤษเกิดการแบ่งความคิดเห็นในเรื่องนี้ออกเป็น 2 ฝ่ายคือ ฝ่ายที่สนับสนุนให้สร้างเพรเวชจะทำให้เยอรมันกลยยามเป็นผู้ดักขวางการขยายอิทธิพลของรัสเซียเข้าไปในครุก แต่ฝ่ายที่คัดค้านเห็นว่าการสร้างทางรถไฟสายดังกล่าวอาจส่งผลให้เยอรมันเข้าไปมีอิทธิพลในอาร์เปอร์เชียซึ่งอาจส่งผลกระทบต่ออาณาจักรของอังกฤษในอินเดีย ในเวลาต่อมาเมื่อความตั้มพันระหว่างเยอรมันกับอังกฤษลดลง มติมหาชนของอังกฤษจึงต่อต้านโครงการดังกล่าวอย่างรุนแรง ดังนั้นการสร้างทางรถไฟสายเบอร์ลิน-แบกแคน จึงกลยยามเป็นความขัดแย้งอีกกรณีหนึ่งที่เกิดขึ้นระหว่างอังกฤษกับเยอรมัน”

การเป็นพันธมิตรระหว่างอังกฤษกับญี่ปุ่นในปี ค.ศ. 1902

อังกฤษสามารถบุกทำการดำเนินนโยบายอยู่อย่างโตกดเดียวได้สำเร็จเมื่ออังกฤษตกลงทำสัญญาเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น (ANGLO-JAPANESE ALLIANCE) ในปี ค.ศ. 1902 ทั้งนี้ เพราะญี่ปุ่นกำลังประสบกับปัญหาการขยายอิทธิพลของรัสเซียไปในเจนซีเป็นปัญหาเช่นเดียวกับที่อังกฤษได้รับ ดังนั้น จึงทำให้ญี่ปุ่นของทั้งสองประเทศเปิดการเจรจากันจนสามารถตกลงทำสัญญาเป็นพันธมิตรต่อ กันได้สำเร็จในปี ค.ศ. 1902

¹⁶Palmer, The Penguin Dictionary of Modern History, P.46.

สาระสำคัญของสนธิสัญญาฉบับนี้เพื่อสรุปได้คือ

1. ถ้าประเทศคู่สัญญาประเทศใดประเทศหนึ่งต้องทำสงครามกับประเทศมหาอำนาจเพียงประเทศเดียว ประเทศคู่สัญญาอีกประเทศจะต้องวางแผนตัวเป็นกลาง
2. ถ้าประเทศคู่สัญญาประเทศใดประเทศหนึ่งต้องทำสงครามกับประเทศมหาอำนาจสองประเทศ ประเทศคู่สัญญาอีกประเทศจะต้องให้ความช่วยเหลือ
3. ประเทศคู่สัญญาจะต้องไม่ทำสนธิสัญญาใดๆ กับรัสเซียจนกว่าจะได้รับการยินยอมจากประเทศคู่สัญญาอีกประเทศ

ต่อมาในระหว่างปี ค.ศ. 1904-1905 ก็ได้เกิดสงครามระหว่างรัสเซียกับญี่ปุ่น (RUSSO-JAPANESE WAR) และลงความได้ใจลงด้วยข้อแนะนำของญี่ปุ่น

การตกลงทำความเข้าใจระหว่างอังกฤษกับฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1904 (ENTENTE CORDIALE)

ภายหลังการเจรจาเพื่อเป็นไม่คริวระหว่างอังกฤษกับเยอรมันล้มเหลวลงแล้วจึงพอ มีทางเป็นไปได้ที่อังกฤษจะสามารถสร้างความตั้งพันธ์อันดีกับฝรั่งเศส เมื่อลอร์ด แلنสดาวน์ (LORD LANSDOWNE) เข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสืบต่อจาก ลอร์ด ชาลส์บูร์ ในการปี ค.ศ. 1900 และ ลอร์ด แلنสดาวน์ ก็เริ่มหันมา เจรจาดกปัญหาที่เคยเกิดขึ้นในอดีตกับฝรั่งเศส ในขณะเดียวกัน เดลคาสเซ (DELCASSE) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของฝรั่งเศสซึ่งเข้ารับตำแหน่งตั้งแต่ปี ค.ศ. 1898 ในขณะที่กำลังเกิดวิกฤตการณ์ฟาร์ดามีความคิดว่าฝรั่งเศสคงไม่สามารถต่อสู้กับทั้งเยอรมัน ในยุโรปและอังกฤษในระยะยาวได้ในเวลาเดียวกัน เดลคาสเซจึงยอมหันมาเจรจากับอังกฤษ ต่อมาในปี ค.ศ. 1903 พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 7 (EDWARD VII ค.ศ. 1901-1910) พระราชโอรส องค์ใหญ่ของอดีตพระราชชนิวิคตอเรียมีชื่อเพิ่มขึ้นคือทรงตำแหน่งกษัตริย์อังกฤษได้เสด็จไป เยือนกรุงปารีสและพระองค์ก็ได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นจากประชาชนชาวปารีส จึงกลาย เป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมการกระชับความตั้งพันธ์ระหว่างอังกฤษกับฝรั่งเศสอีกทางหนึ่ง

ต่อมาเมื่อประธานาธิบดีลูเบต (LOUBET) เดินทางไปเยือนกรุงลอนדון เพื่อ เป็นการตอบแทนคุ้มแทนของทั้งสองประเทศซึ่งเริ่มการเจรจาปรับความเข้าใจกันจนสามารถ ท้าความตกลงกันได้ โดยได้มีการลงนามในสัญญาต่อ กันในเดือนเมษายน ค.ศ. 1904 ซึ่ง เป็นที่รู้จักกันในนามของข้อตกลง ENTENTE CORDIALE ซึ่งเป็นข้อตกลงเกี่ยวกับปัญหา อาณาจักรที่เกิดขึ้นในอดีตและจะเป็นแนวทางก้าวไปสู่ข้อตกลงทางทหารในเวลาต่อมา

ข้อตกลงทำความเข้าใจกันระหว่างอังกฤษกับฝรั่งเศสมีสาระสำคัญพอสรุปได้ดังต่อไปนี้คือ

1. ฝรั่งเศษยอมรับการคงอำนาจของอังกฤษในอิลลิป์ในขณะเดียวกันอังกฤษจะสนับสนุนการขยายอำนาจของฝรั่งเศสในไมร์ออกโกร
2. ฝรั่งเศษยอมรับเด็กสิทธิที่มีอยู่ในบริเวณภาคโนว์ฟันด์แลนด์ (NEWFOUNDLAND) แต่ฝรั่งเศษยังคงมีสิทธิในการจับปลาในบริเวณนี้ เพื่อแลกกับการที่ฝรั่งเศษจะได้รับตินแคนแคมเปญและตินแคนในบริเวณอุ่นแม่น้ำในเจอร์ซิชอยู่ในแอฟริกาตะวันตกเป็นการตอบแทน
3. ประเทศไทยจะกล่าวมาเป็นรัฐกันชนเพื่อแบ่งเขตอิทธิพลระหว่างอังกฤษกับฝรั่งเศษในบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และอังกฤษกับฝรั่งเศษยังตกลงที่จะระวางห้ามโടด้วยกันที่เกิดขึ้นในบริเวณหมู่เกาะโนเวนบริดจ์ (NEW HEBRIDES) และเกาะมาดากัสการ์ (MADAGASCAR) ด้วยสันติวิธี

ในปี ค.ศ. 1906 อังกฤษกับฝรั่งเศสเริ่มหันมาเจรจาเกี่ยวกับข้อตกลงทางทหาร เช่น การกำหนดการลังทางบกและทางทะเล และอังกฤษยังได้ให้ความหวังต่อการช่วยเหลือฝรั่งเศษในการเมืองฝรั่งเศสถูกโขมตีจากเยอรมัน²⁰

การตกลงทำความเข้าใจระหว่างอังกฤษกับรัสเซียในปี ค.ศ. 1907

อังกฤษกับรัสเซียมีปัญหาขัดแย้งเรื่องการขยายเขตอิทธิพลในจีนจนกระทั่งอังกฤษขอเจรจาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับรัสเซียในปี ค.ศ. 1898 แต่ก็ต้องล้มเหลว ต่อมามีรัสเซียฟายแพ้สงครามต่อญี่ปุ่นในปี ค.ศ. 1905 และ ความนาฏกรรมระหว่างอังกฤษกับรัสเซียในตะวันออกไกลก็ยุติลง เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ไมร์ออกโกรจนกระทั่งมีการประชุมกันขึ้นที่เมืองอลเจซิรัส (ALGECIRAS CONFERENCE) ในปี ค.ศ. 1906 อังกฤษจึงมีโอกาสสร้างไมร์กับรัสเซียโดยทั้งสองประเทศได้ร่วมมือกันให้ความช่วยเหลือแก่ฝรั่งเศสในการประชุมครั้งนี้ ฝรั่งเศสจึงเห็นเป็นโอกาสอันดีในการซักนำอังกฤษและรัสเซียให้มาเจรจาตกลงปัญหาที่เคยเกิดขึ้นในอดีตโดยเฉพาะปัญหาอาณานิคมซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้ประเทศทั้งสองเกิดความขัดแย้งกัน จนกระทั่งประเทศทั้งสองสามารถทำความเข้าใจกันได้และมีการลงนาม

²⁰Bernstein and Green, History of Civilization : Since 1648, P.345.

ในวันที่ 31 สิงหาคม ค.ศ. 1907 ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในนามของ **ANGLO-RUSSIAN AGREEMENT** โดยมีสาระสำคัญพอสรุปได้ดังนี้คือ

1. เกี่ยวกับปัญหาเบอร์เซีย ได้มีการตกลงแบ่งเบอร์เซียออกเป็น 3 เขตโดย
  - 1.1 รัสเซียจะได้รับดินแดนทางตอนเหนือ
  - 1.2 ดินแดนตอนกลางจะถูกถ่ายมาเป็นเขตเป็นกลาง
  - 1.3 อังกฤษจะได้รับดินแดนทางตอนใต้
2. รัสเซียยอมรับว่าอัฟกานิสถาน (AFGHANISTAN) ไม่ใช่ดินแดนที่อยู่ภายใต้เขตอิทธิพลของรัสเซีย ตัวนอกราชอาณาจักรที่จะไม่เข้าไปปั่งเกี่ยวกับกิจกรรมภายในของอัฟกานิสถาน
3. อังกฤษและรัสเซียต่างก็ยอมรับว่าอิหร่าน (TIBET) อยู่ภายใต้การปกครองของจีน
4. รัสเซียยอมรับว่าอ่าวเบอร์เซียเป็นเขตอิทธิพลของอังกฤษ ในขณะที่อังกฤษได้เสนอการเปลี่ยนแปลงข้อตกลงเดิมในบริเวณช่องแคบ (BOSPORUS-DARDANELLES) เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อรัสเซีย

กลุ่มไตรพันธมิตรปี ค.ศ. 1907 (TRIPLE ENTENTE)

เมื่ออังกฤษสามารถเจรจาตกลงปัญหาอาณาจักรที่เกิดขึ้นในอดีตกับรัสเซียได้สำเร็จในปี ค.ศ. 1907 จึงเท่ากับเป็นการสร้างข้อตกลงใหม่ในยุโรป ซึ่งประกอบไปด้วย ฝรั่งเศส รัสเซีย และอังกฤษ หรือที่รู้จักกันในนามของกลุ่มไตรพันธมิตร หรือ **TRIPLE ENTENTE** โดยไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ไขปัญหาการเมืองระหว่างประเทศในยุโรป แต่ต้องการต่อต้านการขยายอำนาจของเยอรมนีเข้าไปในบริเวณตะวันออกกลาง ข้อตกลงที่เกิดขึ้นในตอนแรกไม่ได้มุ่งในความร่วมมือกันทางการทหารจนกระทั่งเมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ขึ้นในปี ค.ศ. 1914 แล้ว กลุ่มไตรพันธมิตรจึงหันมาร่วมมือกันทางทหารจนถึงปี ค.ศ. 1917 รัสเซียจึงได้แยกตัวออกจากสงครามโลกครั้งที่ 1 เพราะเกิดการปฏิวัติขึ้นในรัสเซีย²¹

²¹Felix Gilbert, *The End of the European Era 1890 to the Present* (2nd ed ; New York : W.W. Norton & Company, 1979), PP.120-122.

อาณาจักรตุรกีในปี ค.ศ. 1914
ที่มา The Mainstream of Civilization

วิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1

ความสำเร็จในการก่อตั้งกลุ่มไตรพันธมิตร (TRIPLE ENTENTE) และกลุ่มไตรภาคี (TRIPLE ALLIANCE) ได้ก่อให้เกิดความตึงเครียดขึ้นในยุโรปและในระเบียงอากร่อนที่ส่งความโลภครั้งที่ 1 จะเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1914 ได้เกิดวิกฤตการณ์ค้างๆ ขึ้น ตั้งแต่ไปปั่นคือ

วิกฤตการณ์โมร็อกโกรั้งที่ 1 ในระหว่างปี ค.ศ. 1905-1906 (THE FIRST MOROCCAN CRISIS)

หลังจากที่อังกฤษกับฝรั่งเศษสามารถตอกย้ำให้ความเข้าใจแก่ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในอตีดได้สำเร็จในปี ค.ศ. 1904 แล้ว ก็จะส่งผลสร้างความกังวลให้แก่เยอรมนีเป็นอย่างมาก ในปี ค.ศ. 1905 เมื่อยุ่นนิรุรักษ์ฝรั่งเศสได้พยายามเข้าไปมีบทบาทในโมร็อกโกรั้งทางด้าน

การทหารและทางด้านการคั้งจักรพรมตีไกเซอร์วิลเลียมที่ 2 จึงเดินไปเยือนโนร์อกโภในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1905 และพระองค์ได้ทรงประภาดยอมรับในสถานภาพขององค์สูตรด้านแห่งโนร์อกโภและทรงยืนในความเป็นเอกสารของโนร์อกโภ นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงประภาดจะไม่ยอมรับการท้าตัญญาใดๆ ระหว่างอังกฤษกับฝรั่งเศสในการณ์ที่เกี่ยวข้องกับโนร์อกโภ

ในเวลาต่อมาวันรุ่นเดียวกันได้เรียกห้องให้มีการจัดประชุมนานาชาติเพื่อพิจารณาถึงสถานภาพของโนร์อกโภเพื่อหวังที่จะหาดสอบความเห็นแข็งของความสัมพันธ์ที่เพิ่งเริ่มต้นระหว่างอังกฤษกับฝรั่งเศส แต่การกระทำดังกล่าวก็ได้รับการคัดค้านอย่างรุนแรงจากเดลคาสเซ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของฝรั่งเศส แต่วันนัดฝรั่งเศสก็ยังไม่ต้องการเสียงที่จะทำสังคมกับเยอรมันในเวลานั้น เพราะไม่แน่ใจว่าจะได้รับความช่วยเหลือจากอังกฤษ เพื่อเป็นการลดความกดดันทางการเมืองที่เกิดขึ้น เดลคาสเซจึงถูกบังคับให้ถอดออกจากตำแหน่ง ซึ่งการกระทำดังกล่าวเปรียบเสมือนกับชัยชนะที่เยอรมันได้รับจากการตุลาการที่เกิดขึ้นในครั้งนี้

ในเวลาต่อมาได้มีการจัดประชุมนานาชาติขึ้นที่เมืองอัลเจรีญในประเทศเบลเยี่ยน ในระหว่างเดือนมกราคม-เมษายน ค.ศ. 1906 เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในโนร์อกโภในระหว่างการประชุมอังกฤษได้ทำการสนับสนุนต่อฝรั่งเศสเป็นอย่างดี ส่วนเยอรมันมีเพียงอสเตรีย-ยังการีเป็นฝ่ายให้การสนับสนุน ผลจากการประชุมดูเหมือนเยอรมันจะเป็นฝ่ายได้รับชัยชนะแต่ก็เป็นชัยชนะแบบผิวนอก เพราะฝรั่งเศสได้กล่าวมาเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากการประชุมในครั้งนี้มากที่สุดโดยที่ประชุมยอมรับว่าโนร์อกโภยังคงเป็นประเทศเอกราชแต่ต้องเป็นประเทศให้ชาติต่างๆ เข้ามาติดต่อค้าขายได้ทั้งเที่ยมกันและให้สเปนกับฝรั่งเศสเป็นผู้ควบคุมการค้าในโนร์อกโภ โนร์อกโภจะต้องสร้างธนาคารชาติขึ้นโดยให้อู่ภูมายังได้การควบคุมของฝรั่งเศส อังกฤษ เยอรมันและสเปน ผลที่ติดตามมาจากการประชุมในครั้งนี้คือเป็นการแสดงออกถึงความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างอังกฤษกับฝรั่งเศส²²

²² Ibid., PP.113-115.

ปัญหาที่เกิดขึ้นภายใต้อาณานิคมตุรกี

ในปี ค.ศ. 1907 เมื่ออังกฤษกับรัสเซียสามารถตกลงทำความเข้าใจกันได้จึงก่อให้เกิดความหวาดกลัวขึ้นในบรรดาชาวตุรกี เนื่องจากความต้องการของรัสเซียที่ต้องการขยายอำนาจทางการค้าและทางการเมืองในเอเชียกลาง รวมถึงในอาณานิคมตุรกี ซึ่งเป็นภัย对自己ที่สำคัญที่สุด ทำให้ชาวตุรกีหันมาสนใจเรื่องการต่อต้านรัสเซีย ทั้งนี้ แม้แต่ในอาณานิคมตุรกีเอง ก็มีการต่อต้านรัสเซียอย่างรุนแรง เช่น การโจมตีเรือรบของรัสเซียในช่องแคузี หรือการโจมตีเรือรบของรัสเซียในเมืองบลากาเซฟ ประเทศยูเครน

กลุ่มเตอร์กหนุ่ม เป็นชนวนการเสรีนิยมที่เคยถูกเนรเทศไปอยู่ต่างประเทศมีจุดมุ่งหมายในการล้มการปกครองของสultan ต่าน อับดุล ไฮมิตที่ 2 โดยวิธีการปฏิรูปและส่งเสริมการใช้วิธีการนุญุจันบันปี ค.ศ. 1876 นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1903 เป็นต้นมา กลุ่มเตอร์กหนุ่มได้ทำการติดต่อประสานงานกับบรรดาชนกลุ่มน้อยชาตินิยมที่อาศัยอยู่ในอาณานิคมตุรกีโดยเฉพาะในมาซิโดเนีย (MACEDONIA) และในอาร์เมเนีย (ARMANIA) ให้มีโอกาสได้ปกครองตนเอง

การปฏิรัติในมาซิโดเนีย

ในปี ค.ศ. 1907 กลุ่มเตอร์กหนุ่มที่ถูกเนรเทศและลี้ภัยไปอยู่ที่กรุงปารีสได้ติดต่อร่วมมือกับกลุ่มนายทหารภายใต้การนำของไนซี เบย์ (NAIZI BEY) เพื่อก่อการปฏิรัติขึ้นในมาซิโดเนียในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1908 การปฏิรัติได้ขยายตัวออกไปอย่างรวดเร็ว ในเวลาเพียงไม่กี่วัน กลุ่มเตอร์กหนุ่มได้ตอกย้ำภัยให้การควบคุมของคณะกรรมการเพื่อการรวมและก้าวหน้า (COMMITTEE OF UNION AND PROGRESS) ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มนายทหารหนุ่ม ภายใต้การนำของกลุ่มผู้มีอำนาจสามคน (TRIUMVIRATE) ที่อเอนเวอร์ (ENVER) ทาลัดท์ (TALAAT) และเจมอล (JEMAL)

ความแตกแยกในกลุ่มเตอร์กหนุ่ม

ในวันที่ 24 กรกฎาคม ค.ศ. 1908 สูลต่าน อับดุล ไฮมิตที่ 2 ทรงยอมมอบอำนาจให้แก่กลุ่มนายทหารและพระราชนัดลักษณ์รัฐธรรมนูญให้แก่ชาวเตอร์ก รัฐสภาของตุรกีเปิดประชุมในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1908 แต่ได้เกิดความแตกแยกขึ้นภายใต้การประชุม ซึ่งมีนัยสำคัญนิยมรุนแรงที่ไม่ต้องการเห็นอาณานิคมตุรกีเกิดการแตกแยก จึงต่อต้านขบวนการเสรีนิยมและต่อต้านการปกครองตนเองของพวกรชันกลุ่มน้อย ที่มาเมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่หนึ่งใน

ระหว่างปี ค.ศ. 1912-1913 อิทธิพลของกลุ่มผู้มีอำนาจสามคนมีเพิ่มขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การมีสัมพันธ์อันดีระหว่างครูร์กับเยอรมัน ถึงแม้กลุ่มเตอร์กหนุ่มเสรินนิยมตั้งเดิมจะนิยมในอังกฤษกับฝรั่งเศส แต่เอนเวอร์กับทาลัดที่ซึ่งเป็นผู้นำฝ่ายทหารเป็นฝ่ายนิยมเยอรมัน และหัวสองได้ครองอำนาจไปจนกระทั่งถูกปลดออกจากตำแหน่งไปในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1918²³

วิกฤตการณ์ Bosnian Crisis

จากข้อตกลงที่ได้ทำไว้ในสนธิสัญญาเบอร์ลินในปี ค.ศ. 1878 บอสเนียและเซอร์เบีย-โกร์วีนาได้ก่อความไม่สงบเป็นต้นแบบที่อยู่ภายใต้การปกครองของออสเตรีย-ฮังการีแต่ก็ยังคงมีสถานภาพเป็นต้นแบบส่วนหนึ่งของอาณาจักรครูร์ก ออสเตรีย-ฮังการีได้ทำการพัฒนาและปฏิบัติต่อนบอสเนียและเซอร์เบียโกร์วีนาเหมือนกับเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรออสเตรีย-ฮังการี โดยมีจุดมุ่งหมายในการกำจัดอิทธิพลของครูร์กออกจากต้นแบบแห่งนี้

รัสเซียกับปัญหาช่องแคบ

เมื่อครูร์กตอกย้ำภายใต้การปกครองของกลุ่มนายทหารหนุ่มซึ่งมีนโยบายชาตินิยม รุนแรงซึ่งทำให้ออสเตรีย-ฮังการีเกรงว่าอาจส่งผลกระทบต่อการปกครองภายในบอสเนียและเซอร์เบียโกร์วีนา ออสเตรีย-ฮังการีจึงเตรียมแผนการผนวกบอสเนียและเซอร์เบียโกร์วีนาให้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรออสเตรีย-ฮังการี ในขณะเดียวกับรัสเซียซึ่งเกรงว่าการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่เกิดขึ้นภายในครูร์กอาจส่งผลกระทบมาสู่รัสเซีย ดังนั้น ในเดือนกันยายน ค.ศ. 1908 รัสเซียจึงจัดการหารือกันขึ้นระหว่างอเล็กซานเดอร์ อิสโวลสกี (ALEXANDER IZVOLSKY) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของรัสเซียกับเคน อลาว์ส อาเรนธาล (COUNT ALOIS AEHRENTHAL) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของออสเตรีย-ฮังการี ซึ่งหัวสองได้ทำความตกลงกันโดยรัสเซียจะสนับสนุนให้ออสเตรีย-ฮังการี ผนวกบอสเนียและเซอร์เบียโกร์วีนา ในขณะเดียวกันออสเตรีย-ฮังการีก็จะสนับสนุนให้รัสเซียสามารถนำเรือรบฝ่านเข้าออกช่องแคบ ซึ่งรัสเซียไม่แน่ใจว่าจะสามารถทำได้ เพราะถือเป็นการละเมิดข้อตกลงเรื่องช่องแคบ (STRAITS CONVENTION) ซึ่งได้มีการลงนามกันในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1841 โดยอังกฤษ รัสเซีย ฝรั่งเศส

²³Palmer, The Penguin Dictionary of Modern History, P.312.

ออสเตรียและปรัสเซีย ซึ่งมีสาระสำคัญคือการปิดช่องแคบของพอร์ต-ดาร์ดาเนลล์ ไม่ให้เรือรบชาติใดผ่านเข้าออกในสภาวะสันดิ ดังนั้น รัสเซียจึงเรียกร้องให้จัดการประชุมนานาชาติขึ้นเพื่อรับรองในเรื่องของการผ่านช่องแคบ เมื่อออสเตรีย-อังกฤษไม่สามารถตอบสนองข้อเรียกร้องของรัสเซีย จึงเท่ากับว่าข้อดกลงที่ทำกันระหว่างรัสเซียกับออสเตรีย-อังกฤษยังไม่มีผลใช้ในทางปฏิบัติ

ออสเตรีย-อังกฤษผนวกบօสเนียและเออร์เซโกวีนาในปี ค.ศ. 1908

ในวันที่ 5 ตุลาคม ค.ศ. 1908 บัลแกเรียมีประกาศเอกราชแยกตัวออกจาก การปักครองของอาณาจักรตุรกี ต่อมาในวันที่ 7 ตุลาคม ค.ศ. 1908 ออสเตรีย-อังกฤษจึงถือโอกาสผนวกบօสเนียและเออร์เซโกวีนาเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรօอสเตรีย-อังกฤษ จึงเท่ากับเป็นการละเมิดสนธิสัญญาเบอร์ลินที่ทำไว้ในปี ค.ศ. 1878 ซึ่งมีผลตามมาคือ อังกฤษเกิดความไม่พอใจจึงให้การสนับสนุนแก่รัสเซียแตร์รัสเซียกลับขอให้อังกฤษช่วยเปิดช่องแคบให้เรือรบรัสเซียผ่านเข้าออกเพื่อเป็นการชดเชยต่อการที่օอสเตรีย-อังกฤษผนวกบօสเนียและเออร์เซโกวีนาจึงทำให้อังกฤษไม่พอใจ

ในขณะเดียวกันฝรั่งเศสก็ไม่พอใจรัสเซียซึ่งเป็นพันธมิตรแต่กลับไปทำสัญญากับօอสเตรีย-อังกฤษโดยไม่บอกให้ฝรั่งเศสรู้ ส่วนօอสเตรีย-อังกฤษได้ส่วนท่าที่และไม่ต้องการจัดประชุมใดๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และในที่สุดօอสเตรีย-อังกฤษก็สามารถผนวกบօสเนียและเออร์เซโกวีนาได้เป็นผลสำเร็จในขณะที่รัสเซียไม่ได้อะไรตอบแทน และเพื่อเป็นการลดกระเสความกดดันทางการเมืองระหว่างประเทศ օอสเตรีย-อังกฤษและบัลแกเรียจึงได้เสนอเงินชดเชยให้แก่ตุรกี ในเวลาต่อมารัสเซียได้เสนอจ่ายเงินชดเชยให้แก่ตุรกีแทนบัลแกเรียจึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับบัลแกเรียดีขึ้น เพราะถือเป็นการสนับสนุนการประกาศเอกราชของบัลแกเรีย

ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1908 เยอรมันได้รับรองการผนวกบօสเนียและเออร์เซโกวีนาของօอสเตรีย-อังกฤษ และเยอรมันซึ่งที่จะทำส่วนร่วมกับรัสเซียถ้ารัสเซียไม่ยอมรับรองการผนวกบօสเนียและเออร์เซโกวีนาของօอสเตรีย-อังกฤษ รัสเซียจึงต้องยอมรับรองการกระทำของօอสเตรีย-อังกฤษ ส่วนเซอร์เบียรัสเซกผิดหวังต่อการกระทำของօอสเตรีย-อังกฤษเป็นอย่างมาก เพราะเซอร์เบียมีแผนการผนวกบօสเนียและเออร์เซโกวีนาเพื่อขยายอาณาจักรเซอร์เบียให้เป็นมหาอาณาจักรและเพื่อใช้เป็นเส้นทางออกสู่ทะเล ถ้าบօสเนียและเออร์เซโกวีนายังคงอยู่ภายใต้การปกครองของตุรกีที่อ่อนแอบแผนการของเซอร์เบียก็ยัง

พอมีทางเป็นไปได้ แต่เมื่อออสเตรีย-อังกฤษนำบอนสเนียและเซอร์เบียนำมายieldให้การสนับสนุนของเยอรมันจึงทำให้ความหวังของเซอร์เบียหมดไป

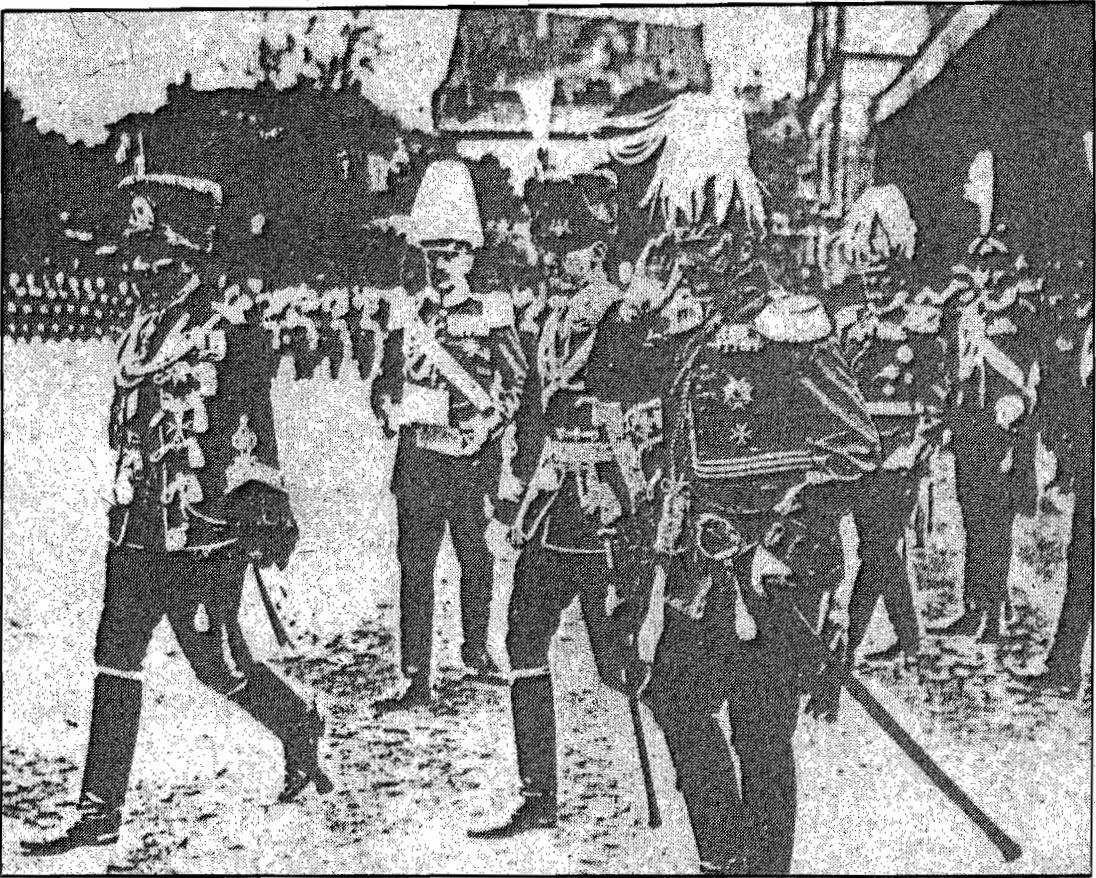
ในเวลาต่อมา ออสเตรีย-อังกฤษได้บังคับให้เซอร์เบียยอมรับรองการผนวกบอนสเนียและเซอร์เบียโดยเซอร์เบียจะต้องไม่ทำการโฆษณาชวนเชื่อใดๆ เพื่อต่อต้านการกระทำการของออสเตรีย-อังกฤษ และเซอร์เบียจะต้องลดกำลังทหารลง ดังนั้น ผู้ที่เสียประโยชน์จากการที่ออสเตรีย-อังกฤษผนวกบอนสเนียและเซอร์เบียก็คือรัสเซียและเซอร์เบียโดยเฉพาะรัสเซียนอกจากจะไม่ได้อะไรแล้วยังถูกข่มขู่จากเยอรมันทำให้รัสเซียเสียหน้าเป็นอย่างมากและรัสเซียจะไม่ยอมให้เกิดการเสียหน้าขึ้นอีกเป็นอันขาด

ผลจากวิกฤตการณ์บอนสเนียและเซอร์เบียในครั้งนี้ถือเป็นชัยชนะของกลุ่มไตรภาคีที่มีตอกลุ่มไตรพันธมิตรภายหลังจากกลุ่มไตรภาคีเคยเป็นฝ่ายพ่ายแพ้มาจากการที่ไตรภาคีไม่ได้รับความนิยมจากประชาชนจึงเกิดความวุ่นวายขึ้นเรื่อยมา สุลต่านอับเดลอาฟิซจึงทรงขอความช่วยเหลือไปยังฝรั่งเศส ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1911 ฝรั่งเศสได้ส่งเรือรบไปยังเมืองเฟซ (FEZ) ซึ่งเป็นเมืองหลวงของโมร็อกโกรโดยอ้างว่าเพื่อปักป้องผลประโยชน์ของชาวต่างชาติและเพื่อยุติความวุ่นวายที่เกิดขึ้นในโมร็อกโกรเยอรมันจึงมีปฏิการยาได้ตอบต่อการกระทำการของฝรั่งเศสโดย นายคิดเดอร์เลน (ALFRED VON KIDERLEN-WACHLER) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเยอรมันได้กล่าวหาฝรั่งเศสว่าละเมิดข้อตกลงอัลเจซิรัส ปี ค.ศ. 1906 ต่อมาในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1911 เยอรมันได้ส่งเรือปืนชื่อ PANTHER เข้าไปยังเมืองท่าอากาเดียร์ (AGADIR) ซึ่งตั้งอยู่บนฝั่งมหาสมุทร

วิกฤตการณ์โมร็อกโกรครั้งที่ 2 ในปี ค.ศ. 1911 (THE SECOND MOROCCAN CRISIS)

ในปี ค.ศ. 1908 สุลต่านอับเดล อาซิสที่ 4 (ABD-AL-AZIZ IV ค.ศ. 1894-1908) แห่งโมร็อกโกรคือนำนำาจงโดย อับเดล อาฟิซ (ABD-AL-HAFIZ) ผู้เป็นพระอนุชา สุลต่านองค์ใหม่ไม่ได้รับความนิยมจากประชาชนจึงเกิดความวุ่นวายขึ้นเรื่อยมา สุลต่านอับเดลอาฟิซจึงทรงขอความช่วยเหลือไปยังฝรั่งเศส ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1911 ฝรั่งเศสได้ส่งเรือรบไปยังเมืองเฟซ (FEZ) ซึ่งเป็นเมืองหลวงของโมร็อกโกรโดยอ้างว่าเพื่อปักป้องผลประโยชน์ของชาวต่างชาติและเพื่อยุติความวุ่นวายที่เกิดขึ้นในโมร็อกโกรเยอรมันจึงมีปฏิการยาได้ตอบต่อการกระทำการของฝรั่งเศสโดย นายคิดเดอร์เลน (ALFRED VON KIDERLEN-WACHLER) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเยอรมันได้กล่าวหาฝรั่งเศสว่าละเมิดข้อตกลงอัลเจซิรัส ปี ค.ศ. 1906 ต่อมาในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1911 เยอรมันได้ส่งเรือปืนชื่อ PANTHER เข้าไปยังเมืองท่าอากาเดียร์ (AGADIR) ซึ่งตั้งอยู่บนฝั่งมหาสมุทร

²⁴ น้ำเงิน บุญเปี่ยม, ยุโรปสมัยใหม่ ค.ศ. 1789-1914, หน้า 286-289.

จักรพรรดิไชอ์วิลเลียมที่ 2

แอตแลนติกของโมร็อกโกโดยอ้างว่าเพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของชาวเยอรมันในโมร็อกโก การกระทำของเยอรมันในครั้งนี้ไม่ได้มีจุดประสงค์ที่จะคงไว้ซึ่งเอกสารซึ่งของโมร็อกโก แต่ ต้องการเรียกร้องค่าตอบแทนจากฝรั่งเศสเพื่อแลกเปลี่ยนกับผลประโยชน์ของเยอรมันใน โมร็อกโก แต่การกระทำของเยอรมันกลับทำให้อังกฤษไม่พอใจ เพราะอังกฤษคิดว่าเยอรมัน มีจุดประสงค์ที่จะตั้งฐานทัพเรือนชายฝั่งของประเทศโมร็อกโก ในวันที่ 21 กรกฎาคม ค.ศ. 1911 ลloyd ยอร์ช (LLOYD GEORGE) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังของอังกฤษได้ กล่าวสุนทรพจน์ที่แมนชั่นเฮาส์ (MANSION HOUSE SPEECH) กล่าวเดือนเยอรมันว่า อังกฤษจะต้องเป็นฝ่ายรับทราบก่อนที่จะมีการตัดสินใจทำสิ่งใดลงไว้ในโมร็อกโก นอกจากนี้ รัฐบาลอังกฤษยังแสดงท่าทีสนับสนุนการกระทำการของฝรั่งเศสโดยสั่งให้มีการเตรียมพร้อมทางทะเล ความสัมพันธ์ระหว่างเยอรมันกับอังกฤษกำลังอยู่ในสภาพแหน่งความตึงเครียด เมื่อยเยอรมัน เห็นท่าทีอันแข็งกร้าวของอังกฤษจึงยอมหันมาเจรจา กับฝรั่งเศส โดยข้อตกลงใหม่ซึ่งทำกัน

ในวันที่ 4 พฤศจิกายน ค.ศ. 1911 เยอรมนียอมถอนตัวออกจากโมร็อกโก และโมร็อกโกจะกลับมาเป็นเขตอิทธิพลของฝรั่งเศส (ยกเว้นส่วนที่เป็นของสเปน หรือ SPANISH MOROCCO) ให้มีการประกันผลประโยชน์ของเยอรมนีและให้เยอรมนีสามารถติดต่อทำการค้ากับโมร็อกโกได้เท่าเทียมกับชาติอื่นๆ เยอรมนียังได้รับดินแดนจากฝรั่งเศสจำนวนประมาณ 100,000 ตารางไมล์ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของกองโ果ฝรั่งเศสเป็นการตอบแทน ซึ่งจะมีผลทำให้ดินแดนแคมป์อูนของเยอรมนีขยายอกร่างจากเดิมเป็นน้ำคองโ果²⁵

อิตาลียึดครองทริโปลี

ในขณะที่กำลังเกิดวิกฤตการณ์โมร็อกโกรัฐที่ 2 อยู่นั้น ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1911 อิตาลีได้ถือโอกาสเข้ารุกรานทริโปลี (TRIPOLI ปัจจุบันคือประเทศลิเบีย) ซึ่งเป็นดินแดนในอาณัติของตุรกี โดยอิตาลีได้รับการยินยอมจากฝรั่งเศสซึ่งเป็นผลมาจากการที่อังกฤษและอิตาลียอมรับการเข้าไปแสวงหาประโยชน์ของฝรั่งเศสในโมร็อกโก ในขณะที่ก่อนหน้านี้ อังกฤษก็ได้รับการยอมรับจากฝรั่งเศสในการเข้าไปแสวงหาประโยชน์ในอิริปต์การที่ฝรั่งเศสสามารถสร้างข้อผูกมัดกับหัวทั้งอังกฤษและอิตาลีจึงทำให้ฝรั่งเศสสามารถดำเนินนโยบายต่างประเทศให้เป็นประโยชน์ต่อฝรั่งเศสเอง ฝรั่งเศสจึงยอมเปิดโอกาสให้อิตาลีเข้ายึดครองทริโปลี ตุรกีเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ต้องยกทริโปลีให้แก่อิตาลีตามสนธิสัญญาลูซานน์ (TREATY OF LAUSANNE) ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1912²⁶

รัสเซียกับการณ์เตหะรานและตุรกี

ในขณะที่กำลังเกิดวิกฤตการณ์ต่างๆ อยู่นั้น รัสเซียได้แสดงท่าทีที่จะผนวกเตหะรานเข้ากับรัสเซียจึงทำให้อังกฤษไม่พอใจ ฝ่ายฝรั่งเศสเกรงว่าท่าทีของรัสเซียจะเป็นการทำลายความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับอังกฤษจึงเข้าแทรกแซงจนทำให้รัสเซียต้องเลิกกลั่นแแผนการที่จะผนวกเตหะราน แต่ทันไปเรียกร้องขอเดินทางเข้าออกบริเวณช่องแคบได้อย่างเสรีจากตุรกีแต่ก็ได้รับการปฏิเสธจากตุรกี เพวะตุรกีได้รับการยืนยันจากหัวทั้งอังกฤษและฝรั่งเศสว่าไม่ได้ให้การสนับสนุนต่อการกระทำของรัสเซีย ผลจากวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้น

²⁵Gilbert, The End of the European Era 1890 to the Present, P.119.

²⁶Ibid., P.68.

ในทริโปลีและข้อเรียกร้องของรัสเซียจึงทำให้ตุรกีต้องหันเข้าหาเยอรมันมากยิ่งขึ้นโดยหวังว่าจะได้เยอรมันมาเป็นพันธมิตรในการณ์ที่ตุรกีถูกคุ้มครองจากประเทศมหาอำนาจ

สงครามบอลาข่านครั้งที่ 1 ค.ศ. 1911-1912 (THE FIRST BALKAN WAR)

สงครามบอลาข่านครั้งที่ 1 มีสาเหตุมาจากการที่รัสเซียสามารถขักจูงบัลแกเรียและเซอร์เบีย ซึ่งเป็นศัตรูกันให้หันมาทำสัญญาเป็นพันธมิตรกันได้ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1912 โดยรัสเซียมีจุดประสงค์ที่จะให้หันสองประเทศร่วมมือกับรัสเซียในการณ์ที่รัสเซียต้องทำสงครามกับออสเตรีย-อังการี แต่จากสาระสำคัญของสนธิสัญญาที่หันสองประเทศได้ทำไว้ คือการร่วมมือกันทำสงครามกับตุรกีเพื่อแบ่งดินแดนมาซิโดเนียโดยเฉพาะในเวลานั้น พากบริสเตียนในมาซิโดเนียถูกกลุ่มเตอร์กหุ่มปักดองอย่างกดขี่ ต่อมาในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1912 กรีซ กับ มองเตนิโกร ก็ได้เข้าร่วมทำสัญญาด้วยจึงก่อให้เกิดกลุ่มสันนิบาตบอลาข่าน (BALKAN LEAGUE) ขึ้น

ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1912 บัลแกเรียได้ยื่นคำขاطต่อตุรกีให้ปฏิรูปความเป็นอยู่ของประชาชนในมาซิโดเนียให้ดีขึ้น ฝ่ายประเทศมหาอำนาจจึงต่างแสดงท่าทีต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแตกต่างกันโดย รัสเซียเกรงว่าถ้าเกิดสงครามระหว่างกลุ่มสันนิบาตบอลาข่านกับตุรกี อาจทำให้รัสเซียไม่สามารถควบคุมสถานการณ์เอาไว้ได้ รัสเซียจึงประกาศไม่สนับสนุนต่อการกระทำใดๆ ของกลุ่มสันนิบาตบอลาข่าน

ออสเตรีย-อังการี ไม่พอใจต่อการจัดตั้งกลุ่มสันนิบาตบอลาข่าน เพราะอาจส่งผลกระทบต่อออสเตรีย-อังการี ส่วนเยอรมันและฝรั่งเศสต่างก็สนับสนุนท่าทีของประเทศที่เป็นพันธมิตรกับตน โดยสรุปกลุ่มประเทศมหาอำนาจต่างก็ไม่ได้ให้การสนับสนุนต่อกลุ่มสันนิบาตบอลาข่าน เพราะเกรงว่าการกระทำการของกลุ่มนี้อาจทำลายดุลอำนาจ และสถานภาพเดิมของคาบสมุทรบอลาข่าน ส่วนตุรกีก็เพียงฝ่ายแพ้จากสงครามทริโปลีกับอิตาลี จึงทำให้มองเตนิโกรเห็นเป็นโอกาสอันดีจึงจذบิyo กองกำลังของตุรกีในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1912 โดยไม่ยอมปรึกษาประเทศที่ร่วมเป็นพันธมิตร หลังจากนั้นบัลแกเรีย กรีซ และเซอร์เบียจึงร่วมประกาศสงครามกับตุรกี

ความอ่อนแอกของตุรกีทำให้ตุรกีพ่ายแพ้อย่างรวดเร็ว โดยกองทัพบัลแกเรียได้เคลื่อนทัพมุ่งตรงสู่กรุงอิสตันบูล ส่วนเซอร์เบียกับมองเตนิโกรได้เข้ายึดครองอาเดรียโนเปล สถานการณ์เริ่งเครียดเกิดขึ้นในระหว่างเดือนพฤษจิกายน-ธันวาคม ค.ศ. 1912 เมื่อเซอร์เบียเข้ายึดกรุงอัลบานาเนีย (ALBANIA) ซึ่งเป็นดินแดนที่อยู่ติดกับทะเลเอเดรียติก (ADRIATIC SEA)

TIC SEA) จึงมีผลทำให้เซอร์เบียสามารถหาทางออกทางทะเลได้สำเร็จ ออสเตรีย-ฮังการี ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากอิตาลีได้คัดค้านการที่เซอร์เบียยึดครองอัลบานีและยึนคำขาดให้เซอร์เบียถอนตัวออกจากอัลบานี เซอร์เบียจึงต้องยอมทำตามจึงทำให้เซอร์เบียยังไม่สามารถหาทางออกสู่ทะเลเอเดรียติก²⁷

ประเทศมหาอำนาจต่างก็ต้องการยุติสิ่งที่เกิดขึ้นจึงจัดให้มีการประชุมสันติภาพ ขึ้นที่กรุงลอนדון ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1912 มีผลทำให้สหภาพยุติลงชั่วคราว (ARMISTICE) ในเดือนเมษายน ค.ศ. 1913 โดยเซอร์เบียและมอนเตเนโกรยอมถอนตัวออกจาก การยึดครองอัลบานี ต่อมาได้มีการลงนามในสนธิสัญญาลอนדון ในวันที่ 30 พฤษภาคม ค.ศ. 1913 ซึ่งมีผลที่ติดตามมาคือ

1. ทำให้สหภาพบลข่านครั้งที่ 1 ยุติลง
2. ตุรกีเสียดินแดนส่วนใหญ่ในทวีปยุโรปยกเว้นดินแดนรอบๆ กรุงอิสตันบูล
3. อัลบานีถูกถ่ายเป็นรัฐอิสระ
4. บัลแกเรียได้รับดินแดนส่วนใหญ่ของมาซิโดเนีย
5. เซอร์เบียไม่พอยใจที่ไม่ได้ผนวกอัลบานีจึงทำให้ยังไม่มีทางออกทางทะเล และ เซอร์เบียได้รับดินแดนส่วนแบ่งเพียงเล็กน้อยจากมาซิโดเนียเป็นสิ่งตอบแทน

สหภาพบลข่านครั้งที่ 2 ค.ศ. 1913 (THE SECOND BALKAN WAR)

หลังจากที่สหภาพบลข่านครั้งที่ 1 ยุติลงได้ไม่นานก็ได้เกิดความแตกแยกขึ้น กายในกลุ่มสันนิบาตนลข่านซึ่งได้กล้ายามเป็นช่วนนาไปสู่การเกิดสหภาพบลข่านครั้งที่ 2 ระหว่างบัลแกเรียกับเซอร์เบียและกรีซ โดยบัลแกเรียมีความวิตกว่าการร่วมเป็น พันธมิตรระหว่างเซอร์เบียกับกรีซก็เพื่อวัตถุประสงค์ที่จะซึ่งเอามาซิโดเนียไปจากบัลแกเรีย ดังนั้น ในวันที่ 29 มิถุนายน ค.ศ. 1913 บัลแกเรียจึงประกาศสงครามกับเซอร์เบียและกรีซ ในระหว่างที่สหภาพกำลังดำเนินอยู่นั้นตุรกี ได้ถือโอกาสยึดอาเดรียโนเปลกลับคืนไป ส่วน โรมาเนียได้หันไปร่วมมือกับเซอร์เบีย และกรีซประกาศสงครามกับบัลแกเรีย เมื่อต้องทำ สงครามกับกลุ่มพันธมิตรก็ 3 ประเทศจึงทำให้บัลแกเรียพ่ายแพ้ย่างรวดเร็ว ต่อมาในวัน

²⁷Ibid., P.122.

ที่ 10 สิงหาคม ค.ศ. 1913 "ได้มีการทำสนธิสัญญาสงบศึกบูคาเรสต์ (TREATY OF BUCHAREST) ซึ่งมีสาระสำคัญคือ

1. โรมาเนียได้ครอบครองดินแดนตอนเหนือของคอร์ดูจา (DOBRUDJA)
2. เซอร์เบียและกรีซได้ครอบครองมาซิโดเนียในส่วนที่บลากาเรียได้มาจากการบอลง่ายครั้งที่ 1 จึงมีผลทำให้เซอร์เบียได้รับดินแดนเพิ่มเกือบท่าตัว
3. ตุรกีได้อาเดรียโนเปลคืน

ผลที่ติดตามมาจากส่วนของการบอลง่ายครั้งที่ 2 คือ

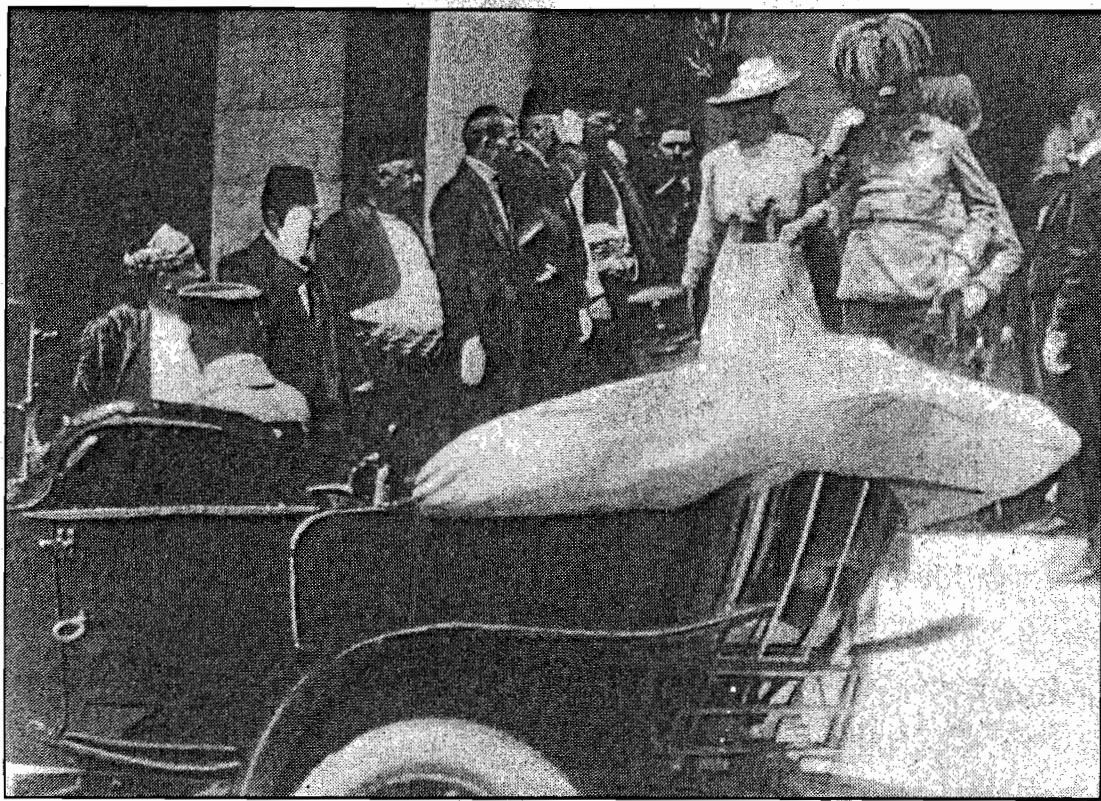
1. ตุรกีเหลือดินแดนเพียงส่วนน้อยในทวีปยุโรปคือดินแดนรอบๆ อาเดรียโนเปล และรอบๆ กรุงอิสตันบูลหรือกรุงคอนสแตนติโนเปลเดิม
2. ทำให้เกิดประเทศอัลบานياเนียที่อ่อนแอก่อให้เกิดความบาดหมางระหว่างเซอร์เบียกับออสเตรีย-อังกฤษ
3. เซอร์เบียและมองเตโนโกร ได้รับดินแดนเพิ่ม
4. กรีซกล้ายมาเป็นประเทศที่มีบทบาทสำคัญในทะเลเอgee เพราะได้เข้าครอบครองชาโลนิกา (SALONIKA) ซึ่งเป็นดินแดนส่วนที่ออสเตรีย-อังกฤษ หวังจะผนวก
5. เกิดความตึงเครียดขึ้นในยุโรป เพราะบลากาเรียมีความแค้นเคืองต่อเซอร์เบียและกรีซและโรมาเนียที่ทำให้บลากาเรียต้องสูญเสียดินแดน ในเวลาต่อมาบลากาเรียจึงเข้าร่วมในส่วนของการบอลง่ายครั้งที่ 1 กับฝ่ายเยอรมัน เพราะไม่พอใจที่รัสเซียได้ให้การสนับสนุนแก่เซอร์เบีย²⁸

วิกฤตการณ์ชาราเจโว

ผลกระทบจากส่วนของการบอลง่ายครั้งที่ 2 ทำให้ออสเตรีย-อังกฤษกับเซอร์เบียเพิ่มความเป็นศัตรูต่อกันมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ชัยชนะที่เซอร์เบียได้รับจากส่วนของการบอลง่ายเป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกชาตินิยมแก่พวากลุ่มในดินแดนบอสเนียและเซอร์เบีย ว่าneed ที่ต้องการปลดออกจากอาณาจักรของออสเตรีย-อังกฤษเพื่อไปรวมกับเซอร์เบีย

เพื่อเป็นการลดความกดดันทางการเมืองต่อความรู้สึกต่อต้านออสเตรีย-อังกฤษ อาร์ชดยุก ฟรานซิส เฟอร์ดินานด์ (ARCHDUKE FRANCIS FERDINAND) ผู้เป็นองค์

²⁸Palmer, The Penguin Dictionary of Modern History, PP.40-41.

อาร์ชดยุก ฟรานซิส เฟอร์ดินานและพระชายาณะเสด็จเยือนเมืองซา拉เจว
ในวันที่ 28 มิถุนายน ค.ศ. 1914

รัชทายาทของอาณาจักรออสเตรีย-อังกฤษและพระชายาจึงเสด็จไปเยือนกรุงซา拉เจว (SARAJEVO) ซึ่งเป็นเมืองหลวงของbosnie และเออร์เซโกวีนา ในวันที่ 28 มิถุนายน ค.ศ. 1914 แต่ทั้งสองพระองค์ถูกกลบปลงพระชนมโดยการิโล ปรินซิป (GAVRILO PRINCIP) นักศึกษาชาวเซอร์เบียเป็นสมาชิกของสมาคม BLACK HAND ซึ่งเป็นสมาคมลับที่ต่อต้านออสเตรีย-อังกฤษ รัฐบาลเซอร์เบียได้รู้ถึงแผนการของสมาคมนี้มาก่อนแต่ก็ไม่ได้ทางป้องกันแต่อย่างไร

ภายหลังจากเหตุการณ์ดังกล่าวผ่านไปแล้วชั่วขณะนึงรัฐบาลออสเตรีย-อังกฤษได้ตามความเห็นไปยังรัฐบาลเยอรมันในการณ์ที่ออสเตรีย-อังกฤษอาจจะต้องทำสงครามกับเซอร์เบีย ซึ่งรัฐบาลเยอรมันนีก็มีความเชื่อว่าเซอร์เบียเป็นฝ่ายผิด ในวันที่ 5 กรกฎาคม ค.ศ. 1914 รัฐบาลเยอรมันยืนยันที่จะให้การสนับสนุนต่อออสเตรีย-อังกฤษ คำยืนยันของรัฐบาลเยอรมันจึงเปรียบเสมือนกับการที่รัฐบาลเยอรมันได้ลงนามในเช็คโดยไม่ได้กรอกจำนวนเงิน (BLANK CHECK) ไว้ให้แก้ออสเตรีย-อังกฤษ จากคำยืนยันดังกล่าว ออสเตรีย-อังกฤษ จึงใช้

เป็นข้ออ้างในการประการสังคมกับเชอร์เบียในเวลาต่อมา อย่างไรก็ตาม รัฐบาลเยอรมัน มีความคิดว่าวิกฤตการณ์ชาราเจโวยังพอมีทางตกลงกันได้โดยไม่ต้องใช้สังคมเป็นเครื่องมือ

ออสเตรีย-อังกฤษยื่นคำขาดต่อเชอร์เบีย

ออสเตรีย-อังกฤษมีความเชื่อว่าเชอร์เบียเป็นผู้อยู่เบื้องหลังการกระทำในครั้งนี้ แต่ ก็ไม่สามารถตัดสินใจทำอย่างหนึ่งอย่างใดลงไปต้องรอเวลาอีก 3 อาทิตย์ เพราะกำลังอยู่ใน ช่วงของทฤษฎีการเก็บเกี่ยว ในวันที่ 23 กรกฎาคม ค.ศ. 1914 ออสเตรีย-อังกฤษจึงยื่นคำ ขาดต่อรัฐบาลเชอร์เบียทั้งหมด 11 ข้อ โดยมีสาระสำคัญคือต้องการให้รัฐบาลเชอร์เบีย ปราบปรามขบวนการต่อต้านออสเตรียและหาทางยุติการโฆษณาชวนเชื่อต่อต้านออสเตรีย ในเชอร์เบีย 2 วันต่อมา รัฐบาลออสเตรียได้รับคำตอบจากรัฐบาลเชอร์เบียนจากจำนวนคำ ขาดที่ออสเตรีย-อังกฤษยื่นไปทั้งหมด 11 ข้อ รัฐบาลเชอร์เบียยอมรับอย่างไม่มีเงื่อนไข 5 ข้อ และปฏิเสธโดยเด็ดขาดเพียง 1 ข้อ ในเรื่องที่รัฐบาลออสเตรียขอความร่วมมือ จากรัฐบาลเชอร์เบียในการส่งข้าราชการของออสเตรียเข้าไปปราบปรามขบวนการ ที่มีจุดมุ่งหมายต้องการล้มจักรวรดิแยปปีสเบิร์ก รัฐบาลออสเตรียจึงตอบโดยว่าได้รับคำ ตอบไม่เป็นที่น่าพอใจ เชอร์เบียเป็นผู้ทำลายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและยังสั่งให้มี การระดมพล ดังนั้น ในวันที่ 28 กรกฎาคม ค.ศ. 1914 ออสเตรีย-อังกฤษจึงประกาศสังคม กับเชอร์เบีย²⁹

สงครามโลกครั้งที่ 1 (WORLD WAR I ค.ศ. 1914-1918)

ในวันที่ 29 กรกฎาคม ค.ศ. 1914 รัสเซียสั่งระดมพล เมื่อยุโรปนิทรรศน์ทราบข่าว จึงยื่น คำขาดให้รัสเซียยุติการระดมพลภายใน 12 ชั่วโมงแต่เยอรมันก็ไม่ได้รับคำตอบจากรัสเซีย ในเวลา 1 ทุ่มตรงของวันที่ 1 สิงหาคม ค.ศ. 1914 เยอรมันก็ประกาศสังคมกับรัสเซีย โดยก่อนหน้านี้ในวันที่ 31 กรกฎาคม ค.ศ. 1914 เยอรมันได้ยื่นคำขาดให้ฝรั่งเศสวางตัว เป็นกลางและให้ตอบภายใน 18 ชั่วโมง แต่ฝรั่งเศสไม่ยอมรับฟังและได้สั่งระดมพลในวันที่ 1 สิงหาคม ค.ศ. 1914 เยอรมันจึงประกาศสังคมกับฝรั่งเศสในวันที่ 3 สิงหาคม ค.ศ.

²⁹Edward Mc Nall Burns, et al., *Western Civilization Volume II* (10thed ; New York : W.W. Norton & Company, 1984), PP.924-926.

1914 และภายในวันเดียวกันนั้นเองเยอรมันได้สั่งเดินทัพผ่านเบลเยียมเพื่อบุกเข้าใจมีต์ ฝรั่งเศส อังกฤษชี้งวด้วนเป็นกลางมาตั้งแต่แรกขอให้เยอรมันเคารพเอกราชและความเป็นกลางของเบลเยียม ซึ่งอังกฤษและประเทศต่างๆ รวมทั้งปรัสเซียได้ลงนามรับรองเอกราชและความเป็นกลางของเบลเยียมตามสนธิสัญญาลอนดอนในปี ค.ศ. 1831 และได้มีการยืนยันรับรองสนธิสัญญานั้นอีกครั้งในปี ค.ศ. 1870 ในขณะที่กำลังเกิดสงครามระหว่างฝรั่งเศสกับปรัสเซีย ดังนั้น เมื่อยุทธหัตถีเยอรมันบุกเบลเยียม อังกฤษจึงต้องประกาศสงครามกับเยอรมัน ในวันที่ 4 สิงหาคม ค.ศ. 1914 นายกรัฐมนตรีเบธแมนน์ ฮอลล์วิค (BETH-MANN HOLLWEG) ของเยอรมันกล่าวว่าอังกฤษเข้าสู่สงครามเพื่อระหะกระดาษเพียงแผ่นเดียว³⁰ (SCRAP OF PAPER)

ส่วนอิตาลี ปฏิเสธที่จะเข้าส่งความร่วมกับกลุ่มไตรภาคี (TRIPLE ALLIANCE) ซึ่งตนเองเป็นสมาชิกโดยอ้างว่าเยอรมันและออสเตรีย-อังกฤษเป็นฝ่ายรุกราน อิตาลีจึงขอว่างด้วนเป็นกลาง ต่อมาในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1914 ตุรกี ได้เข้าร่วมส่งความร่วมกับฝ่ายเยอรมันและออสเตรีย-อังกฤษ โดยอ้างเหตุผลเพื่อปกป้องตนเองจากการขยายอำนาจของรัสเซียเข้ามาในบริเวณช่องแคบ อีก 1 ปีต่อมาในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1915 บัลแกเรีย ได้เข้าร่วมส่งความร่วมกับฝ่ายเยอรมัน ออสเตรีย-อังกฤษและตุรกี ด้วยเหตุผลเพื่อแก้แค้นเชอร์เบีย ฝ่ายเยอรมัน ออสเตรีย-อังกฤษ ตุรกีและบัลแกเรียเป็นฝ่ายที่รู้จักกันในนามของฝ่ายมหาอำนาจกลาง (CENTRAL POWERS) ส่วนฝ่ายพันธมิตร (ALLIED POWERS) ประกอบไปด้วยรัสเซีย ฝรั่งเศส อังกฤษและเชอร์เบีย ซึ่งในเวลาต่อมา ก็มีประเทศอื่นๆ อีก 18 ประเทศเข้ามาร่วม เช่น ญี่ปุ่นเข้าร่วมในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1914 ทั้งนี้ เพราะญี่ปุ่นได้ทำสัญญาเป็นพันธมิตรกับอังกฤษมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1902 อิตาลีซึ่งเดิมอยู่ฝ่ายไตรภาคี และได้ประกาศว่างด้วนเป็นกลางมาตั้งแต่ตอนเริ่มเกิดสงคราม ได้หันมาร่วมกับฝ่ายพันธมิตร ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1915 ภายหลังจากได้ร่วมทำสัญญาลอนดอน ซึ่งเป็นสัญญาลับกับอังกฤษและฝรั่งเศส โดยฝ่ายพันธมิตรสัญญาที่จะยกดินแดนแทรنتโน (TRENTINO) ทริเอสเต (TRIESTE) และติbin แคนนาบองส่วนแบบตัลมาเทีย (DALMATIA) ให้แก้อิตาลี

³⁰ เพ็ญศรี ภูมิภาวน์, ประวัติศาสตร์ยุโรป 2 (พิมพ์ครั้งที่ 6 : กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2536) หน้า 130.

สหรัฐอเมริกากับการเข้าร่วมในสงครามโลกครั้งที่ 1

สหรัฐอเมริกาประกาศตัวเข้าร่วมสงครามกับฝ่ายพันธมิตรในวันที่ 6 เมษายน ค.ศ. 1917 โดยมีสาเหตุมาจากความไม่พอใจที่เยอรมนีทำสงครามเรือด้านน้ำอย่างไม่จำกัด ข้อบอกรหัส นอกจานี้ ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1917 ได้มีการแต่งข่าวเปิดเผยเรื่องที่กองทัพเรืออังกฤษสามารถดักจับสัญญาณโทรศัพท์ที่นายอาร์瑟์ ชิมเมอร์แมน (ARTHUR ZIMMERMANN) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเยอรมันได้ส่งโทรศัพท์ ZIMMERMANN TELEGRAM ไปยังสถานทูตเยอรมันในเม็กซิโกเพื่อยุงให้เม็กซิโกประกาศสงครามกับสหรัฐอเมริกาในกรณีที่สหรัฐอเมริกาเข้าสังคามร่วมกับฝ่ายพันธมิตร โดยเม็กซิโกจะได้รับดินแดนที่สูญเสียให้แก่สหรัฐอเมริกาไปในอดีต เช่น นิวเม็กซิโก เท็กซัส และอริโซนา กลับคืน นอกจานี้ ข้อความในโทรศัพท์ถึงความพยายามของเยอรมันในการซักสวนญี่ปุ่นซึ่งเข้าร่วมสงครามกับฝ่ายพันธมิตรให้เปลี่ยนมาเข้าร่วมกับฝ่ายมหาอำนาจโดยให้ญี่ปุ่นปฏิบัติการโจมตีฐานทัพเรือของสหรัฐอเมริกาในบริเวณมหาสมุทรแปซิฟิก การเปิดเผยข้อความในโทรศัพท์นี้ได้ก่อให้เกิดกระแสการต่อต้านเยอรมันแพร่หลายไปทั่วสหรัฐอเมริกา และได้กล่าวมาเป็นสาเหตุสำคัญอีกประการที่ทำให้สหรัฐอเมริกาตัดสินใจเข้าร่วมสงครามกับฝ่ายพันธมิตร³¹

สรุปสาเหตุโดยทั่วไปและสาเหตุปัจจุบันของสงครามโลกครั้งที่ 1

1. ความพ่ายแพ้ของฝรั่งเศสจากสงครามฝรั่งเศสกับปรัสเซียในปี ค.ศ. 1871 มีผลทำให้ฝรั่งเศสต้องสูญเสียอัลซัสและลอร์เรนให้แก่เยอรมันและฝรั่งเศสต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยวเป็นเวลาถึง 23 ปี ซึ่งเป็นผลมาจากการดำเนินนโยบายของเยอรมันจึงทำให้ฝรั่งเศสคิดหาทางแก้แค้นเยอรมันเรื่อยมา

2. การที่ประเทศในยุโรปถูกแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มพันธมิตรซึ่งประกอบไปด้วย กลุ่มไตรภาคี (TRIPLE ALLIANCE) และกลุ่มไตรพันธมิตร (TRIPLE ENTENTE) โดยสมาชิกของแต่ละกลุ่มต่างก็มีข้อผูกพันที่จะให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศที่เป็นพันธมิตรในยามที่เกิดวิกฤตการณ์ระหว่างประเทศ

³¹ Palmer, The Penguin Dictionary of Modern History, P.314.

3. การเกิดลัทธินิยมทาง (MILITARISM) ก่อให้เกิดผลที่ติดตามมาคือการขยายกำลังทั้งทางบกและทางทะเลจนทำให้กลุ่มผู้นำทางทหารกล้ายามเป็นกลุ่มผู้มีอำนาจในระยะเวลาต่อๆ กัน เช่น เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศ การตัดสินใจของกลุ่มผู้นำทางทหารจึงดูมีน้ำหนักมากกว่าการตัดสินใจของกลุ่มผู้นำพลเรือน โดยอาศัยข้ออ้างที่ว่ากลุ่มผู้นำทางทหารได้มีการวางแผนการทางยุทธศาสตร์เอาไว้แล้วเป็นอย่างดี และถ้าเกิดสิ่งใดขึ้นแผนการทางยุทธศาสตร์ดังกล่าวจะเป็นสิ่งที่สามารถนำชาติชนะมาสู่ประเทศ

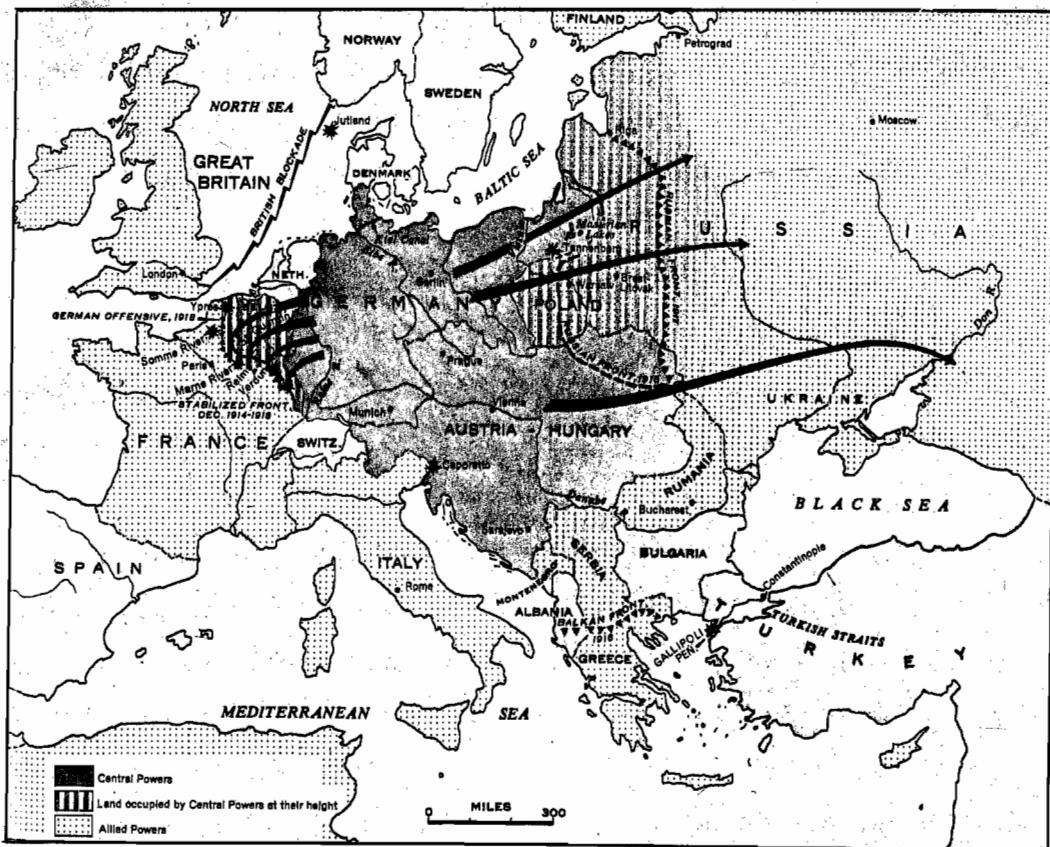
4. เกิดการแข่งขันกันสะสมอาวุธทั้งทางบกและทางทะเลโดยแต่ละประเทศ ต่างกันพยายามที่จะสร้างสมอาวุธให้มีความทัดเทียบกับชาติที่เป็นศัตรู ทั้งนี้ มีสาเหตุมาจากการที่ต่างฝ่ายต่างก็เกิดความระแวงสงสัยและเกิดความเกรงกลัวซึ่งกันและกัน ดังเช่นกรณีการแข่งขันกันสะสมอาวุธทางทะเลของกฤษฎีกับเยอรมัน หรือการแข่งขันกันขยายกำลังพลทางบกระหว่างเยอรมันกับฝรั่งเศส

5. การเกิดลัทธิจักรวรรดินิยมยุคใหม่ (NEW IMPERIALISM) ในระหว่างปี ค.ศ. 1871-1914 ซึ่งชาติมหาอำนาจในยุโรปต่างก็ออกมาระง่านทางอาณา尼คอมภัยนอกชิงเป็นผลมาจากการขยายด้วยทางเศรษฐกิจเนื่องจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมจึงทำให้อาณา尼คอมภัยเป็นสิ่งสำคัญในยุคนี้ เพราะเป็นแหล่งแสวงหาต้นทุนไปป้อนโรงงานภายใต้ประเทศเป็นแหล่งรายสินค้า เป็นจุดยุทธศาสตร์ทางทหารและเป็นแหล่งรายพลเมือง ผลจากการแข่งขันเพื่อออกแสวงหาอาณา尼คอมภัยก่อให้เกิดความบาดหมางทางการเมืองระหว่างประเทศในระหว่างประเทศคู่แข่งขัน ดังเช่น กรณีความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างฝรั่งเศสกับเยอรมันในโมร็อกโก

6. การแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจเป็นผลเนื่องมาจากการขยายตัวของอุตสาหกรรมในยุโรปทำให้ประเทศต่างๆ ส่งสินค้าไปขายยังตลาดต่างประเทศจนก่อให้เกิดการตัดราคา การตั้งกำแพงภาษีและการแบ่งตลาด การแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งในทางการเมืองในเวลาต่อมา ดังเช่น กรณีการแข่งขันทางการค้าระหว่างอังกฤษกับเยอรมัน

7. การเกิดความรู้สึกชาตินิยม (NATIONALISM) หรือพลังแห่งความรักชาติหรือความภูมิใจในเชื้อชาติของตนเองก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ในทางการเมือง โดยเฉพาะในบริเวณควบคุมส่วนล้วนๆ เช่น กรณีที่พากສลาฟต้องการแยกตัวออกจากประเทศปักครองของตุรกีหรือกรณีที่ประชาชนในบอสเนียและ Herzegovina ไม่ต้องการอยู่ภายใต้การปกครอง

ของออสเตรีย-ยังการซึ่งเป็นเยอรมัน จึงทำการต่อต้านปลดปล่อยตนเองให้เป็นอิสระเพื่อจะได้ไปรวมกับเซอร์เบียซึ่งเป็นชาว슬라ฟ เมื่อกัน³²

แผนที่สังครวมโลกครั้งที่ 1
ที่มา The Mainstream of Civilization

³²Bernstein and Green, *History of Civilization : Since 1648*, PP.349-350.

สาเหตุปัจจุบันที่นำไปสู่การเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ในปี ค.ศ. 1914

คือการลอบปลงพระชนม์ อาร์ชดยุก ฟรานซิส เฟอร์ดินาน ผู้เป็นองค์รัชทายาทของราชบัลลังก์ ออสเตรีย-อั็งการ์ และพระชายา โดยผู้ก่อการร้ายชาวเซอร์บ จึงเป็นสาเหตุให้ออสเตรีย-อั็งการ์ ประกาศสงครามกับเซอร์เบีย จนลุ่มลาภถูกมาเป็นสงครามโลกครั้งที่ 1 เพราะทั้งสองฝ่าย ต่างก็มีพันธมิตรให้การสนับสนุน เมื่อประเทศกลุ่มพันธมิตรต่างเข้ามาร่วมในเหตุการณ์ สงครามจึงทำให้สงครามขยายด้วยกาลามาเป็นสงครามโลกในเวลาต่อมา

สงครามในยุโรป

แนวรบด้านตะวันตก (WESTERN FRONT)

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 1 เกิดขึ้นในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1914 การรุกรานของเยอรมนีได้ดำเนินไปตามแผนการชลีเฟ่น (SCHLIEFFEN PLAN) ซึ่งได้ถูกกำหนดไว้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1905 โดยเคาน์ชลีเฟ่น อ็อดทัวห์หน้าเสนาธิการกองทัพเยอรมัน ซึ่งกำหนดให้เยอรมนีจะต้องวางแผนรบให้เข้มแข็งตามแนวรบทางด้านตะวันตกเพื่อบุกเข้าโจมตีฝรั่งเศส โดยผ่านทางเบลเยียม กองทัพเยอรมันจะต้องเดินทางโดยมุ่งตรงเข้าสู่กรุงปารีสก่อนที่ฝรั่งเศสจะได้รับความช่วยเหลือจากอังกฤษ

ผู้ที่นำเอาแผนการชลีเฟ่นมาใช้ในทางปฏิบัติได้แก่ นายพลโมลเก้ (HELMUTH VON MOLTKE) แม่ทัพใหญ่ของฝ่ายเยอรมันผู้ดำเนินการรบไปตามที่แผนการชลีเฟ่นกำหนดโดยเบลเยียมได้ถูกยึดครองอย่างรวดเร็ว กองทัพเยอรมันสามารถเดินทัพมุ่งตรงสู่กรุงปารีส แต่ฝ่ายเยอรมันต้องมาเปลี่ยนแผนการรบเมื่อ นายพล约瑟夫 (JOFFRE) ผู้บัญชาการทหารฝรั่งเศสได้บุกเข้าโจมตีที่มั่นของเยอรมันในแคว้นลอร์เรนจึงทำให้นายพลโมลเก้ต้องแบ่งกำลังบางส่วนไปเสริมที่ลอร์เรน พร้อมกับส่งกำลังบางส่วนไปสมทบในปรัสเซียตะวันออก เพื่อคุ้มต้านทานการบุกของรัสเซีย ความผิดพลาดจากการแบ่งกำลังจากแนวรบด้านตะวันตกทำให้กรุงปารีสรอดพันจาก การถูกยึดครอง เพราะทำให้ฝ่ายพันธมิตรสามารถรวมตัวกันได้ในแนวรบด้านตะวันตกจนสามารถตบชนะกองทัพเยอรมันในบริเวณลุ่มแม่น้ำมาร์น (BATTLE OF THE MARNE) ในเดือนกันยายน ค.ศ. 1914 ถึงแม้จะเป็นฝ่ายพ่ายแพ้จาก การรบในบริเวณลุ่มแม่น้ำมาร์น แต่เยอรมันก็ยังสามารถยึดครองลัคเซมเบอร์กและดินแดนส่วนใหญ่ของเบลเยียมเอาไว้ได้จนกระทั่งสงครามโลกครั้งที่ 1 ยุติ

ในช่วงปลายปี ค.ศ. 1914 จนกระทั่งปี ค.ศ. 1916 แนวรบทางด้านตะวันตกยังคงมีสภาพคงเดิมไม่เปลี่ยนแปลง ต่อมามาในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1916 นายพล

ฟ็อกเกนไฮน์ (FALKENHAYN) ผู้ได้รับการแต่งตั้งขึ้นเป็นแม่ทัพใหญ่สืบแทนนายพลโมลเก็ชซึ่งประสบความล้มเหลวในการรบจากสมรภูมิบริเวณลุ่มแม่น้ำาร์น ได้รวบรวมกำลังทัพเยอรมันนุกเข้าโจมตีแวร์ดัง (VERDUN) แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จ ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1916 กองกำลังผสมอังกฤษ-ฝรั่งเศสได้รุกเข้าโจมตีกองทัพเยอรมันในบริเวณลุ่มแม่น้ำซอมเม (SOMME) โดยฝ่ายพันธมิตรประสบผลสำเร็จเพียงเล็กน้อย³³

ในปี ค.ศ. 1918 ภายหลังจากสมรภูมิเมริกาประกาศเข้าร่วมสงครามกับฝ่ายพันธมิตรในเดือนเมษายน ค.ศ. 1917 แล้วเยอรมันนีจึงได้รวมกำลังครั้งใหญ่เพื่อเผด็จศึกในแนวรบด้านตะวันตกก่อนที่อังกฤษและฝรั่งเศสจะได้รับความช่วยเหลือจากสมรภูมิเมริกา ฝ่ายเยอรมันสามารถรุกเข้าไปใกล้กรุงปารีสได้อีกครั้งแต่กองกำลังผสมอังกฤษ-ฝรั่งเศส-สมรภูมิเมริกา ภายใต้การนำของนายพลฟ็อช (FOCH) และนายพลเพอร์ชิง (PERSHING) สามารถตีโต้กองทัพเยอรมันจนทำให้สถานการณ์การรบเปลี่ยนแปลงไป ในที่สุดกองกำลังฝ่ายพันธมิตรก็เริ่มเป็นฝ่ายรุกกลับโจมตีกองทัพเยอรมันจนกระหั่งเยอรมันต้องเป็นฝ่ายขอเจรจาสงบศึก

แนวรบด้านตะวันออก (EASTERN FRONT)

เมื่อสองความโอลครั้งที่ 1 เกิดขึ้นกองทัพรัสเซียก็ต้องประสบกับความพ่ายแพ้ด้วยแต่แรกเริ่ม แต่ในเวลาต่อมากองทัพรัสเซียสามารถรับชนะกองทัพออสเตรียที่สมรภูมิ加ลิเชีย (GALICIA) ซึ่งเป็นเดินแดนของโปแลนด์แต่อยู่ภายใต้การครอบครองของออสเตรีย-ยังการี ทำให้กองทัพออสเตรียต้องถอนกองทัพออกจากเดินแดนกลิเชียตะวันออกและบูคอวינה (BUKOVINA) ส่วนกองทัพเซอร์เบียก็ประสบกับความพ่ายแพ้เช่นกันจนต้องถูกอยู่ออกจากการบุกเบิกครั้งที่ 1 ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1914 แต่ก็สามารถยึดกลับคืนมาได้ในเวลาต่อมา

ภายหลังจากการปราชัยต่อกองทัพรัสเซียในสมรภูมิปรัสเซียตะวันออกแล้ว ทางฝ่ายเยอรมันได้เรียกตัวนายพลอินเดนเบิร์ก (HINDENBURG) ซึ่งออกจากการบุกเบิกไปแล้วให้กลับเข้ามารับหน้าที่เป็นแม่ทัพในแนวรบด้านตะวันออกร่วมกับนายพลลูเดนดอร์ฟ (LUDENDORFF) ผู้มีความสามารถจนกระหั่งทำให้กองทัพเยอรมันได้รับชัยชนะเหนือกองทัพรัสเซียที่สมรภูมิทันเนนเบิร์ก (TANNENBURG) ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1914 และที่สมรภูมิใกล้กับทะเลสาบมาซูเรียน (MASURIAN LAKES) ในเดือนกันยายน ค.ศ.

³³Gilbert, *The End of the European Era 1890 to the Present*, PP.144-145.

1914 ซึ่งมีผลทำให้กองทัพรัสเซียต้องถอนทัพออกจากปรัสเซียตะวันออก หลังจากนั้น กองทัพเยอรมันบานงส่วนจังหวัดส์ปีช์ฟอร์ด์ ไปทางใต้เพื่อช่วยเสริมกำลังกองทัพออสเตรียในสมรภูมิ การลี้ชียจนกระทั่งสามารถยึดดินแดนทั้งหมดในการลี้ชียกับคืนจากรัสเซียได้สำเร็จ

ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1915 กองทัพเยอรมันสามารถบุกยึดกรุง华沙 (WARSAW) ได้ สำเร็จหลังจากนั้นจึงมุ่งเข้าสู่วิลนา (VILNA) และครุร์แลนด์ (COURLAND) รัสเซียได้สูญเสีย กำลังทหารไปประมาณ 1 ล้านคนจึงต้องถอนทัพออกจากโปแลนด์ ลิธัวเนีย (LITHUANIA) และ ครุร์แลนด์ ส่วนกองทัพอิตาลีซึ่งเข้าร่วมสงครามกับฝ่ายพันธมิตรในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1915 เพื่อหวังที่จะได้รับดินแดนทริเอสเต และเทรนติโน หรือไทรอลใต้ (SOUTH TYROL) จาก ออสเตรีย-ยังการีเป็นสิ่งตอบแทนก็ไม่ประสบความสำเร็จในการรบที่สมรภูมิเกรนติโน

ในปี ค.ศ. 1916 กองทัพรัสเซียภายใต้การนำของนายพลบูรุชิโลฟ (BRUSILOV) ได้ เปิดแนวรุกทางภาคตะวันออกต่อกองทัพออสเตรีย-ยังการี ในดินแดนกาลีเชียอีกรั้งเพื่อ ช่วยลดความกดดันที่กองทหารอิตาเลียนได้รับจากแนวรบภาคตะวันตกในสมรภูมิเกรนติโน กองทัพรัสเซียประสบความสำเร็จโดยสามารถจับทหารออสเตรียเป็นเชลยศักดิ์ได้ประมาณ 500,000 คน แต่ชัยชนะของรัสเซียในสมรภูมิกาลีเชียก็คงอยู่ได้ไม่นาน เพราะเมื่อกองทัพ เยอรมันถูกส่งมาช่วยกองทัพออสเตรียในสมรภูมิและนี้จึงทำให้รัสเซียต้องเป็นฝ่ายปราบ ไปในที่สุด

ภายในสมรภูมิในภาคสมุทรบอลข่านกองกำลังผสมออสเตรีย-เยอรมันสมทบกับ กองทัพบัลแกเรียสามารถยึดครองดินแดนส่วนใหญ่ของเซอร์เบียได้สำเร็จในปี ค.ศ. 1915 นอกจากนี้ กองกำลังผสมออสเตรีย-เยอรมันยังได้รับชัยชนะเหนือกองทัพโรมาเนียจนทำให้ โรมาเนียต้องยอมแพ้อย่างราบคาบในตอนสิ้นปี ค.ศ. 1916 ส่วนกองทัพอิตาเลียนก็ตกลง ในสถานการณ์ที่ล้อมแหลมไม่ประสบผลสำเร็จในการรบไปจนกระทั่งสหภาพโซเวียตที่ 1 ยุติลง

ในปี ค.ศ. 1917 รัสเซียก็ต้องถอนตัวออกจากสงครามโลกครั้งที่ 1 เมื่อพวก บอลเชวิก (BOLSHEVIKS) ยึดอำนาจในรัสเซียได้สำเร็จในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1917 ต่อมาในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1918 รัสเซียก็ยอมลงนามในสนธิสัญญาเบรสท์-ลิโตรฟ (TREATY OF BREST-LITOVSKE) เพื่อยุติสงครามกับฝ่ายมหาอำนาจกลางโดยรัสเซีย ต้องยอมเสียดินแดน โปแลนด์ ยูเครน พินแลนด์ กลุ่มรัฐบอลติก (ซึ่งประกอบไปด้วย ลิธัวเนีย และโทเนียและลัตเวีย) และดินแดนส่วนใหญ่ในคอเคซส์³⁴

³⁴ ประเสริฐ เรืองฤทธิ์, ยุโรปสมัยใหม่ ค.ศ. 1789-1971, หน้า 209.

สงครามในตะวันออกไกล

ตุรกีเข้าร่วมสงครามกับฝ่ายมหาอำนาจทางในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1914 โดยเข้าร่วมทำการรบในบริเวณคอเคซัส (ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของเบอร์เซีย) และบริเวณทะเลรายชีนาย (SINAI DESERT) ใกล้กับคลองสuez (SUEZ CANAL) การเข้าร่วมสงครามของตุรกีทำให้รัสเซียต้องถูกตัดขาดจากกองกำลังของฝ่ายพันธมิตรทางภาคตะวันตก

ในปี ค.ศ. 1915 วินสตัน เชอร์ชิล (WINSTON CHURCHILL) และลอดอต ยอร์ช (LLOYD GEORGE) ได้เป็นกำลังสนับสนุนสำคัญต่อแผนการโจมตีของแคนดาร์ดาเนลส์ และการเข้ายึดกรุงคอนสแตนติโนเปลเพื่อลดความกดดันที่รัสเซียได้รับจากการเข้าร่วมสงครามของตุรกี แผนการดังกล่าวถูกนำมาใช้โดยกองทัพอังกฤษได้บุกเข้าโจมตีคามสมุทร กัลลิโปลี (GALLIPOLI CAMPAIGN) ซึ่งเป็นดินแดนด้านสำคัญก่อนที่จะเข้าสู่บริเวณช่องแคบ แต่กองทัพอังกฤษไม่ประสบความสำเร็จในยุทธการรังนีและต้องถอนตัวออกจากบริเวณนี้ไปในเดือนมกราคม ค.ศ. 1916

ในดินแดนเมโซโปเตเมีย (MESOPOTEMIA) และปาเลสไตน์ (PALESTINE) กองทัพอังกฤษได้รับชัยชนะในบริเวณเมืองบาสรา (BASRA) ใกล้กับย่าวยาเปอร์เชียจึงมุ่งขึ้นสู่ตอนเหนือจนกระทั่งสามารถยึด คุเทลามารา (KUT-EL-ARMARA) ได้สำเร็จแต่เมื่อเคลื่อนทัพเข้าสู่กรุงแบกแดด (BAGHDAD) กองทัพอังกฤษก็ต้องประสบกับความปราศัย ทหารอังกฤษจำนวนประมาณ 10,000 คนต้องยอมจำนนต่อกองทัพตุรกี ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1916 กองทหารตุรกีได้เข้าโจมตีบริเวณคลองสuezแต่ก็ไม่สามารถขยายแนวรบออกไปได้และได้ถูกตั้งไว้ที่บริเวณคลองสuez

ในขณะเดียวกันอังกฤษและฝรั่งเศสได้ร่วมเจรจา กับกลุ่มอาหรับภายใต้การนำของ หุสเซน (HUSSEIN) ผู้ปกครองเมcca (MECCA) จนกระทั่งสามารถซักจูงให้พวกอาหรับหันมาเข้ากับฝ่ายพันธมิตรโดยการปฏิวัติขึ้นไลอิทธิพลของตุรกีออกจากคามสมุทร arab แล้วเพื่อให้การสนับสนุนต่อการปฏิวัติในครั้งนี้ อังกฤษจึงส่งกองทหารเข้าไปยังคามสมุทร ชีนายและดินแดนปาเลสไตน์ในระหว่างปี ค.ศ. 1916-1917 นายพลอัลเลนบี (ALLENBY) สามารถยึดกรุงเยรูซาเล็ม (JERUSALEM) ได้สำเร็จในขณะที่กองกำลังอิสราเอลที่อยู่ในดินแดนปาเลสไตน์ได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายพันธมิตรในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1917

ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1918 ดินแดนส่วนใหญ่ในซีเรีย (SYRIA) ซึ่งตกอยู่ภายใต้การปกครองของตุรกีถูกยึด กองทัพตุรกีเป็นฝ่ายพ่ายแพ้เรื่อยมา ในเวลาต่อมาตุรกีจึงขอทำสัญญาสงบศึกกับฝ่ายพันธมิตรในวันที่ 30 ตุลาคม ค.ศ. 1918

สงครามทางทะเล (WAR AT SEA)

เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ขึ้นในปี ก.ศ. 1914 นายพลเทเพลิชผู้มีบทบาทสำคัญในการขยายกองทัพเรือเยอรมันยังไม่กล้าตัดสินใจที่จะเสียงนำเอากองกำลังทางทะเลออกมานอกจากทัพเรืออังกฤษ จึงทำให้อังกฤษสามารถส่งกำลังมาสมทบกับกองทัพฝรั่งเศสโดยไม่ได้รับการต่อต้านจากกองทัพเรือเยอรมัน

เมื่อกองทัพเรือเยอรมันไม่กล้าต่อสู้กับกองทัพเรืออังกฤษอย่างชั่งหน้าเยอรมันจึงหันมาใช้เรือดำน้ำ (U-BOAT) ทำการบ่อกับอังกฤษโดยเน้นการใช้เรือดำน้ำเข้าโจมตีท่าสายเมืองตามชายฝั่งทะเลของอังกฤษ

ในเดือนสิงหาคม ก.ศ. 1914 ยุทธการทางทะเลครั้งสำคัญซึ่งเกิดขึ้นในระยะแรกของสงครามโลกครั้งที่ 1 เกิดขึ้นบริเวณไฮลิโกลันด์ (HELIGOLAND) ซึ่งเป็นปฏิบัติการของกองทัพเรือเยอรมันที่ต้องการทำลายการปิดล้อมของอังกฤษ ต่อมาในเดือนมกราคม ก.ศ. 1915 ได้เกิดยุทธการทางทะเลบริเวณดือเกอร์แบงค์ (DOGGER BANK) ในทะเลเหนือ แต่เยอรมันก็ไม่เคยประสบความสำเร็จในการดำเนินยุทธการทางทะเลกับอังกฤษ

กองกำลังทางทะเลของฝ่ายเยอรมันที่สำคัญประกอบไปด้วยเรือแบบครุยเซอร์ (CRUISER) จำนวน 8 ลำที่ปฏิบัติการอยู่ในบริเวณภาคโพ้นทะเล สามารถปฏิบัติการทำลายกองเรือของฝ่ายพันธมิตรและเรือสินค้าลงอย่างได้ผลในระหว่างปี ก.ศ. 1914-1915 ก่อนที่จะถูกทำลายไปในที่สุด โดยในวันที่ 8 ธันวาคม ก.ศ. 1914 ได้เกิดยุทธการทางทะเลบริเวณหมู่เกาะฟอล์คแลนด์ (FALKLAND ISLANDS) ในอเมริกาใต้ กองเรือรบอังกฤษสามารถทำลายกองเรือรบของฝ่ายเยอรมันภายใต้การนำของนายพลเรือ พอน สปี (ADMIRAL VON SPEE) ลงได้ถึง 4 ใน 5 ลำที่มีอยู่ นับเป็นชัยชนะที่ยิ่งใหญ่ที่กองทัพเรืออังกฤษมีต่อกองทัพเรือเยอรมัน ส่วนเรือเดรสเดน (DRESDEN) ของฝ่ายเยอรมันที่สามารถหลบหนีมาได้ ต่อมาก็ถูกทำลายจนลงในเดือนมีนาคม ก.ศ. 1915

เรือแบบครุยเซอร์ที่สำคัญอีกสองลำของกองทัพเรือเยอรมันคือ เรือเอมเดน (EMDEN) และโคนิกสเบิร์ก (KONIGSBERG) ซึ่งมีผลงานดีเด่นในการทำลายกองเรือของฝ่ายพันธมิตร ต่อมาก็ถูกทำลายจนลงทั้งคู่ในปี ก.ศ. 1915

ในเดือนกุมภาพันธ์ ก.ศ. 1915 เยอรมันได้ประกาศใช้เรือดำน้ำเพื่อปิดล้อมทะเลอังกฤษ ทางฝ่ายอังกฤษจึงตอบโต้โดยการออกคำสั่งให้ยึดเรือทุกชนิดที่เดินทางเข้าสู่ประเทศเยอรมัน

ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1915 เรือเดินทะเลเรือลูซิทานาเนีย (LUSITANIA) ถูก torpedo โดยเรือดำน้ำเยอรมันจมลง ชาวอเมริกันเสียชีวิต 139 คน เหตุการณ์ในครั้งนี้ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกรุงวอชิงตันกับกรุงเบอร์ลินเจลาลงถึงขั้นเกือบจะก่อให้เกิดสงคราม ขึ้นระหว่าง 2 ประเทศ อย่างไรก็ตาม กองทัพเรือเยอรมันได้อ้างว่าเรือลูซิทานาเนียทำการลักลอบขนสัมภาระทางทหารจากสหราชอาณาจักรมาสู่เกาะอังกฤษ

ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1916 เรือดำน้ำเยอรมันได้จมเรือซัสเซ็กส์ (SUSSEX) ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความโกรธแค้นต่อสหราชอาณาจักรเป็นอย่างมาก ดังนั้นเยอรมันจึงยุตินโยบายการใช้เรือดำน้ำแบบไม่จำกัดขอบเขตลงชั่วคราว

ยุทธนาวีที่แหลมจัตแลนด์ (BATTLE OF JUTLAND)

ยุทธนาวีที่แหลมจัตแลนด์ในบริเวณทะเลเหนือเกิดขึ้นในระหว่างวันที่ 31 พฤษภาคม ถึง 1 มิถุนายน ค.ศ. 1916 เมื่อนายพลเรืออิปเปอร์ (ADMIRAL HIPPER) และนายพลเรือฟอนชีร์ (ADMIRAL VON SCHEER) แห่งกองทัพเรือเยอรมันได้เสี่ยงที่จะนำกองเรือรบเยอรมันออกสู่ทะเลเหนืออีกครั้ง เกิดยุทธนาวีกับกองเรือรบอังกฤษที่ออกมานั่นทางเดินเรือของฝ่ายเยอรมัน อังกฤษได้สูญเสียเรือขนาดเล็กและขนาดใหญ่ไปถึง 14 ลำ ส่วนฝ่ายเยอรมันสูญเสียทั้งเรือขนาดเล็กและเรือขนาดใหญ่ไปเพียง 11 ลำ เยอรมันจึงเป็นฝ่ายอ้างชัยชนะในครั้งนี้ ฝ่ายอังกฤษจึงได้ตอบว่าถึงแม้อังกฤษได้สูญเสียเรือไปเป็นจำนวนมากแต่อังกฤษก็ยังเป็นฝ่ายชนะ เพราะด้วยแต่นั้นมากองเรือรบของเยอรมันก็ไม่กล้าที่จะออกมานะเสี่ยงหน้ากับกองเรือรบของอังกฤษในทะเลเหนือ โดยยอมจอดนิ่งอยู่ในท่าเรือของฝ่ายเยอรมันจนกระทั่งพวกกลาสีเรือเยอรมันได้ก่อความวุ่นวายขึ้นในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1918 ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ฝ่ายเยอรมันต้องยอมยกยุติสงคราม³⁵

นโยบายการใช้เรือดำน้ำในเชิงรุกของเยอรมันในปี ค.ศ. 1917

ในปี ค.ศ. 1916 ปฏิบัติการทำลายเส้นทางสำราญของข้าศึกโดยใช้เรือดำน้ำของฝ่ายเยอรมันได้สร้างความหวาดกลัวให้กับกองเรือของประเทศไทยสำราญพันธมิตรเป็นอย่างมาก เพราะทั้งเรือสินค้าและเรือรบได้ถูกทำลายลงถึงประมาณ 300,000 ตันต่อเดือนในตอนใกล้

³⁵Palmer, The Penguin Dictionary of Modern History, P.160.

จะสิ้นปี ค.ศ. 1916 การตัดสินใจใช้เรือดำน้ำอย่างไม่มีขอบเขตของฝ่ายเยอรมันได้ส่งผลกระหายนต่ออังกฤษเป็นอย่างมาก เพราะทำให้อังกฤษเกิดการขาดแคลนอาหารที่ถูกส่งมาจากสหรัฐอเมริกา และยุทธวิธีดังกล่าวได้สร้างความเสียหายต่อสหรัฐอเมริกาด้วยเช่นกัน

ฝ่ายเยอรมนีมีความเชื่อว่า ยุทธวิธีดังกล่าวจะสามารถบังคับอังกฤษให้ยอมแพ้ก่อน ที่สหรัฐอเมริกาจะเข้าร่วมสงคราม และในที่สุดสหรัฐอเมริกาก็ประกาศเข้าร่วมสงครามกับฝ่ายพันธมิตร ในเดือนเมษายน ค.ศ. 1917 การเข้าร่วมสงครามของสหรัฐอเมริกาได้ก่อให้เกิดประโยชน์และเกิดผลดีต่อฝ่ายพันธมิตรเป็นอย่างมาก³⁶

ในระหว่างปี ค.ศ. 1917 กองเรือดำน้ำของเยอรมนีได้เพิ่มจำนวนขึ้นถึง 134 ลำอังกฤษ ได้ทางป้องกันการโจมตีจากเรือดำน้ำเยอรมนีด้วยการให้กองเรือสินค้าได้รับการคุ้มกันจากกองเรือพิฆาตและกองเรือต่อสู้เรือดำน้ำ พอยังเดือนตุลาคม ค.ศ. 1917 กองเรือของฝ่ายพันธมิตรได้ถูกทำลายจนลงถึง 8 ล้านตัน แต่กองเรือดำน้ำเยอรมนีก็ได้รับความเสียหายเป็นอย่างมาก เช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามทางฝ่ายพันธมิตรก็ยังสามารถเพิ่มกองกำลังทางทะเลได้เป็นจำนวนมากในปี ค.ศ. 1918 เพื่อมาชดเชยในส่วนที่เสียไป ดังนั้น โดยสรุปการปฏิบัติการของเรือดำน้ำเยอรมันนี จึงไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เพราะไม่สามารถหยุดยั้งการส่งกำลังบำรุงของฝ่ายพันธมิตรให้หยุดลงได้³⁷

การเจรจาส่งบศึกของฝ่ายเยอรมัน

การรบในปี ค.ศ. 1918 ถึงแม้เยอรมนีจะเป็นฝ่ายตั้งรับและถูกโจมตีแต่เยอรมันก็ยังคงสามารถสู้รบทอไปได้อีกเป็นเวลานาน แต่ประเทศที่ร่วมเป็นพันธมิตรกับเยอรมันก็ล้วนเป็นฝ่ายประช้ายอย่างย้อยยับจังต้องหันมาขอเจรจาสงบศึกกับฝ่ายพันธมิตรเริ่มตั้งแต่ บลากาเรีย ตุรกีและอสเตรีย-ฮังการี และเนื่องจากสงครามได้ดำเนินมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน จึงทำให้กองทหารเยอรมันเกิดความเบื่อหน่ายเช่นเดียวกับประชาชนเยอรมัน ดังนั้น ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1918 เจ้าชาย แม็กซ์ แห่ง บาเดน (MAX OF BADEN) ผู้ดารงตำแหน่งอัครมเหสานาบตีคนใหม่ของเยอรมันจึงได้รับมอบหมายให้เปิดการเจรจาเพื่อสร้าง和平ด้วยการกับฝ่ายพันธมิตร แต่ก่อนที่การเจรจาจะเกิดขึ้น ในวันที่ 4 พฤศจิกายน

³⁶ ประเสริฐ เรืองสกุล, ยุโรปสมัยใหม่ ค.ศ. 1789-1971, หน้า 207.

³⁷Bernstein and Green, *History of Civilization : Since 1648*, PP.351-354.

ค.ศ. 1918 ทหารเรือเยอรมันที่เมืองคีล (KIEL) ได้ก่อการกบฎเมื่อได้รับคำสั่งให้ออกทะเล และผลของการกบฎในครั้งนี้ได้ก่อให้เกิดการปฏิวัติระบุน้ำไปทั่วภาคเหนือของเยอรมัน ภายใต้การนำของกลุ่มทหารและกรรมกร ภายในกรุงเบอร์ลินพากกรรมการต่างๆเดินขบวน เพื่อเรียกร้องสันติภาพ บรรดาทหารก็เริ่มไม่เคราะห์ภูมิระเบียบก่อให้เกิดความวุ่นวายขึ้น ทั่วไป

ฝ่ายพันธมิตรได้ดังเงื่อนไขว่าจะไม่ยอมให้มีการเจรจาสงบศึกทราบเท่าที่จักรพรรดิไกเซอร์วิลเลียมที่ 2 ยังทรงครองอำนาจในเยอรมัน ดังนั้น พระองค์จึงทรงถูกเมินมังคบให้ 落ちบัลลังก์และเสด็จลี้ภัยไปอาศัยอยู่ในประเทศออลแลนด์ หัวหน้ากลุ่มสัมสังคมนิยมในกรุงเบอร์ลินจึงประกาศให้ประเทศเยอรมันเปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่ระบบสาธารณรัฐ ในวันที่ 9 พฤศจิกายน ค.ศ. 1918 และได้ยอมตกลงเจรจาสงบศึกกับฝ่ายพันธมิตรในวันที่ 11 พฤศจิกายน ค.ศ. 1918 โดยผู้แทนของทั้งสองฝ่ายได้ร่วมลงนามในสนธิสัญญาสงบศึกบน ขบวนรถไฟไกล์กับเมืองคอมปีญ (COMPIEGNE) ในประเทศฝรั่งเศส ส่วนรายละเอียดครั้งที่ 1 จึงยุติลงอย่างเป็นทางการ³⁸

---

³⁸ ปราณี ศรีจันทร์พันธ์, ประวัติศาสตร์ยุโรปสมัยใหม่ (ค.ศ. 1919-ปัจจุบัน) (พิมพ์ครั้งที่ 2 ; กรุงเทพฯ : แสงจันทร์การพิมพ์, 2528), หน้า 7.